

Deník expedice Machab

pátek 18. srpna 2006

Ještě za tmy, protože bylo půl páté ráno, jsme přistáli na Madagaskaru.

Byli jsme sice varováni, že je v hlavním městě Antananarivu zima - asi 20 - 25 stupňů přes den, ale přesto nás trochu zaskočilo, když jsme okénky v letadle vyhlédli na přistávací plochu a spatřili, jak se po ní zaměstnanci letiště producírují v péřových bundách a kuliších na hlavě.

Prošli jsme pasovou kontrolou a vstoupili do haly, kde nás už netrpělivě očekával Filip Husník s naším budoucím domorodým průvodcem Juliennem a nezávisle na nich také paní Růžena. Přivítali jsme se s Filipem, který nám líčil své zážitky z posledních čtyř dnů, které strávil tady na Madagaskaru. Prohlédl si ZOO a botanickou zahradu, zajel si do města Antsirabe, ležícího asi stovku kilometrů na jihozápad od Antananariva, kde Julien pracuje v cestovní kanceláři a zúčastnil se obřadu obracení kostí famadihany.

Paní Růžena od nás převzala tašku s dárky od rodiny a dala nám pár rad, co jíst, co nejíst, jak se chovat, i pár prvních malgašských frázi.

Zatímco jsme klábosili, střídali jsme se postupně v letištní směnárně. Když jsme všichni vyměnili peníze, rozloučili jsme se s paní Růženou a vydali se do hotelu. Nebylo to daleko, a tak jsme šli pěšky, batohy na zádech. Ještě rozespalí jsme do sebe nasávali první dojmy z exotického tropického ostrova. V záhonku u letiště byli zasázeny pryšce, kolem první palmy, rýžová políčka, červená půda, Malgaši, ...

Po krátkém čase na odpočinek, vybalení věcí, snídání nebo pozorování ptáků a rybářů na jezeře, jsme se vydali do města.

Poprvé jsme tak měli možnost využít taxi-brousse (neboli taxi do buše). Jejich zastávka byla v místě, kde jsme odbočovali z hlavní silnice směrem k hotelu. Namačkali jsme se do malé dodávky a asi půl hodiny jeli.

Je pátek a tak je ve městě velké množství lidí, přebíhají přes ulici pod koly aut, která zuřivě troubí, ale ani je nenapadne přibrzdit nebo se vyhnout. Stejně tak neuhýbají ani chodci. Chodníků tu také moc není a přechodů ještě mnohem méně.

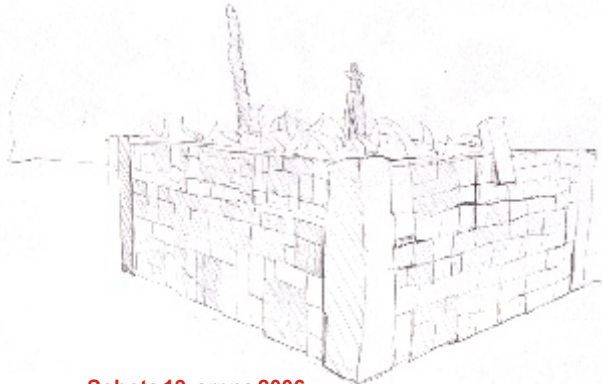
Prodíráme se tím zmatkem a nestačíme všemi smysly vnímat vůni, hluk, barvy a tvary. Došli jsme na hlavní náměstí, které svou rozlehlostí připomíná pražské Václavské náměstí. Zastavili jsme se před knihkupectvím, kde jsme si chtěli koupit nějaké mapy, popřípadě malgašsko-anglickou konverzaci nebo slovník.

Dali jsme si krátký dvouhodinový rozchod. Každý jej strávil podle svého. V restauraci, kde první odvážlivci obezřetně okusili malgašskou stravu, v internetové kavárně, v obchůdkách, ...

Sešli jsme se opět před knihkupectvím a vydali se do ZOO.

V zoologické a botanické zahradě jsme si prohlédli zástupce fauny a flóry Madagaskaru a přilehlých ostrovů. Vyfotografovali jsme si své první lemury, přichcípou fosu, chameleona, který se volně procházel po cestě, plazy v teráriu (felzумы, hroznýše rodu *Acrantophis*, želvy), ptáky, šelmy, dravce, rostlinstvo, ale také jakýsi skanzen hrobek z různých částí země.

Pak jsme se v několika skupinách vrátili do hotelu.

Sobota 19. srpna 2006

Ráno po snídání jsme se namačkali do Toyoty, která nás měla odvézt do Mahajangy. První zastávka vedla asi po deseti minutách k pumpě.

Načerpali jsme 59 litrů!, což je na místní poměry, kdy se většinou nabírá tak litr a to ještě hadičkou z PET láhve opravdové hýření.

Krajina kolem cesty byla kopcovitá, prašná a načervenalá. Barvu půdě-lateritům-dodávají oxidy železa a hliníku. Oranžovočerné jsou i domky v kraji a podél cest, neboť jsou většinou z neomítnutých cihel, střechy jsou z šedivého plechu, z tašek nebo z rostlinného materiálu, na způsob jakési slámy. Minuli jsme povozy tažené zebru a malé cihelny, kde se pálí ručně vyrobené cihly. Krajinu dotvářela malá políčka a rýžoviště, občas bylo vidět nějakou hrobku-typickou madagaskarskou.

První zastávka byla v Manerinerině. V místní „zájezdni hospůdce“ si chceme dát oběd. Na výběr je zebru, kuře s omáčkou nebo bez a samozřejmě rýže,

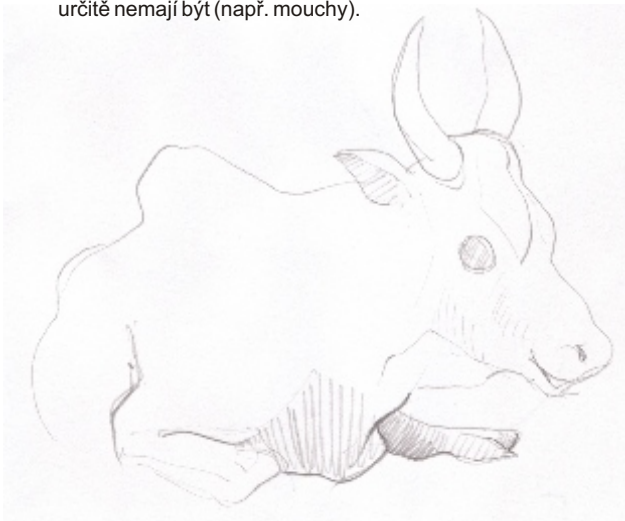
kteřou na Madagaskaru většinou přinášejí v podobě obří hromady v plechovém lavóru a strážníci si pak z něj odebírají. Už to nevypadá tak nezávadně jako v Taně, ale hlad je hlad a navíc to nechutná špatně. S hygienickými zařízeními, která se nalézají naštěstí trochu dál od restaurace, už je to horší. Tři záchody v zemi, vypadaly jako chlívký, ale měly alespoň vybetonovanou podlahu. Kolem se na smetišti rochnila dvě vyzáblá selátka (možná odtud ta asociace s chlívký). Pro hrající si děti jsme byli senzací. Děti jsou tu vůbec nadšené, když vidí bělocha a pokřikují na něj. Většinou: „Salut (Nazdar), vaza!!!“ nebo „Vaza, bonbon!!! nebo ještě hůře „Vaza, argent (peníze)!!!“

Když už nám tuhly svaly a nevěděli jsme, jak už se v těsném prostoru auta poskládat, měli jsme krátkou odpočinkovou zastávku. Rozbíháme se po okolí, prohlížíme termitiště, kterých je všude kolem cesty dost.

Po deseti minutách jízdy jsme znovu zastavili, tentokrát v nějaké vesničce. Na trhu jsme si koupili čerstvé ovoce-banány, mandarinky a plody tamarindu. Tamarindus indica je tropický stálezelený strom z čeledi Cesalpiniaceae, patřící do příbuznosti bobovitých rostlin. Plodem je tvrdý lusk, který obsahuje několik velkých pevných semínek obalených dužninou, která svým vzhledem a trochu i chutí (i když je mnohem nakyslejší) připomíná vzdáleně sušené datle.

Čím dál jsme jeli, bylo tepleji, a také pozvolna klesala nadmořská výška. Na cestě několikrát zastavovala policie projíždějící vozidla, jednou byl dokonce přes cestu natažen řetěz s hřeby. Řidič taxi-brousse dal policistovi, když i nás jednou zastavili, noviny. Přemýšleli jsme, zda funguje jako novinová služba nebo v nich předával úplatky. Pravděpodobnější byla určitě ta druhá možnost.

Pomalou se setmělo a Mahajanga byla stále v nedohlednu. Večeři jsme odbyli v další vesničce. Další jsme si rybu nebo kuře. Odvážlivci zkusili ochutnat hodně nevábně vyhlížející tmavě hnědý vývar z rýže - tedy vodu, ve které byla rýže vařena a ve které (v našem případě) kromě ní plavala spousta podezřelých věcí, které tam určitě nemají být (např. mouchy).

Asi hodinu před půlnocí jsme konečně v Mahajanze. Hotel, který jsme měli doporučený je ale obsazený a tak jezdíme po městě a hledáme jiný. Ale i v dalším mají obsazeno, v dalším by nás vzali, ale muselo by nás spát hodně v jednom pokoji,...

Konečně nacházíme jeden vhodný hotel (Sofia Satrana). Recepční se sice netváří moc nadšeně a má strach, že snad dostane vynadáno, když budeme spát po více lidech a tedy na zemi, ale nakonec podléhá našemu nátlaku. Rychle se sprchujeme a čistíme si zuby. Nevím jak ostatní, ale my s Hankou Čtvrtníkovou s čelovkami na hlavě, protože nám bylo řečeno, že o půlnoci vypne elektřina a to je za chvíli. Musí na nás být skvělý pohled.

V noci je vedro a mraky komárů dumají, kudy se dostat skrz moskytiéru. Ale hlavně, že nemusíme spát v autě.

neděle 20. srpna 2006

Po snídani balíme a pěšky, s batohy na zádech se přesouváme do hotelu Patel. Vevnitř zjišťujeme, že musíme naházet batohy do jednoho pokoje, protože v ostatních nebylo ještě uklizeno. Ve dvanáct se scházíme v hale na jednom patře a vyrážíme do města.

Došli jsme až k údajně největšímu madagaskarskému baobabu, který je přes 700 let starý a má následující rozměry: obvod- 20,6 m, výška-16,5 m). Docházíme do přístavu, kam nás varovali, že nemáme chodit, protože je to nebezpečné.

Mahajanga nebo také Majunga leží v ústí řeky Betsiboky do Mosambického průlivu a po Toamasině je to druhý největší madagaskarský přístav.

Fotíme lodě, odpadky, zdá se nám to tu docela chudé. Přístav by měl vypadat honosněji. Ale na druhou stranu nám zase Mahajanga jako celek přijde bohatší než Antananarivo. Lidé tu chodí lépe oblečení a vypadají evropsěji.

Odcházíme do hotelu, neboť máme slíbeno, že pojedeme za město na pláž.

Auto byl takový minimální nákladáček, asi jako parkové autíčko na shrabané listí. Abychom se do něj nacpali, musíme se rozsadit ve dvoji vrstvě. Richard si sedá dopředu. Myslí si, že vyhrál, když bude mít více místa.

Později mu ale tuhne úsměv na rtech, když zjišťuje, že ta PET láhev, co má pod sebou a z níž vede podezřelá hadička, je vlastně nádrž. Při zpáteční cestě pak auto najednou přestalo jet. Řidič pouze dolil do PET láhve palivo a mohlo se jet dál.

Vrátili jsme se zpět k hotelu. Cestou zpět kromě příhody s lahvou nádrží, k nám ještě přistoupil další Malgaš, který nás v pohodě doběhl (tak pomalu jsme jeli) a naskočil za jízdy.

Před hotelem jsme se rozprchlí a šli si sehnat večeři a potraviny na další dny. Nemohli jsme najít žádnou restauraci. Ta nejbližší hotelu byla zavřená, i když měla být otevřená a personál stál před jejími dveřmi.

Pak jsme pod jedním stromem objevili jakousi pouliční vývařovnu. U stolků seděl spousta lidí a paní jim

právě z velkého kotlíku nandávala rýži. Nevypadalo to zrovna moc hygienicky. Přesně řečeno vůbec ne a byli jsme tu teprve chvíli na to, abychom měli snížené hygienické nároky. I když jak všichni. Několik jedinců hlad přesvědčil k tomu, aby se usadili mezi Malgaše, kteří jim radostně udělali místo. Zbabělejší (nebo možná rozumnější) část expedice si šla raději koupit rýži na příští dny a nějaké sušenky nebo smažky, špízky ze zebu a jiné pochutiny. Sice také do pouličních stánků, ale přece jenom lépe vypadajících.

Pousse-poussy jsou teď osvětlené lampičkami. Při bližším ohledání zjišťujeme, že to jsou seřiznuté PET láhve a v nich hoří svíčka, jen zřídka se jedná o opravdovou lampičku.

Všude je spousta lidí, ruch, světélka na pousse-poussech vypadají jak lampionky nebo obří světlušky. Běžci tahající tato vozítka na nás co chvíli pokřikují- nechcete pousse-pousse pane, paní? Vaza, pousse-pousse!!! Občas by nás asi nejraději popadli a strčili dovnitř.

Oproti ulici působí hotel Patel naprosto nevlídně a mrtvě. Je to i tím, že nejde elektřina. Zájemci si alespoň mohou na recepci půjčit svíčky.

V noci kolem nás poletují komáři a pobíhají švábi.

Pondělí 21. srpna 2006

Vstávali jsme v sedm hodin a vydali jsme se do Internetové kavárny u přístavu. Museli jsme si pospíšet, abychom se stihli vrátit zpátky do hotelu, sbalit se a vrátit se na poštu, kde je i telefonní ústředna v sídle Madacomu, kterou jsme míjeli cestou na Internet, abychom mohli zavolat do Radiožurnálu do pořadu „Okno do světa“. Volat by se mělo po deváté hodině českého, tedy desáté místního času. Byli jsme již docela nervózní, protože v jedenáct hodin jsme měli vyrazit trajektem do Katsepy a z hotelu jsme vyráželi za deset minut deset. Netušili jsme, jak dlouho může trvat, než se podaří nás s Prahou spojit a jak dlouho může trvat, než se takový rozhovor natočí. Kupodivu jsme se dovolali velmi rychle a i rozhovor proběhl hladce jako po másle. Ještě před začátkem rozhovoru jsme rezignovali na odjezd v jedenáct. Naštěstí nám Julien řekl, že další trajekt nejede až zítra, ale ve dvě hodiny anebo si můžeme dokonce najmout loď. Proto ti, co byli telefonovat nemuseli spěchat a mohli se v klidu připojit k většině, která zatím na

poště vykoupila všechny známky a většinu pohledů.

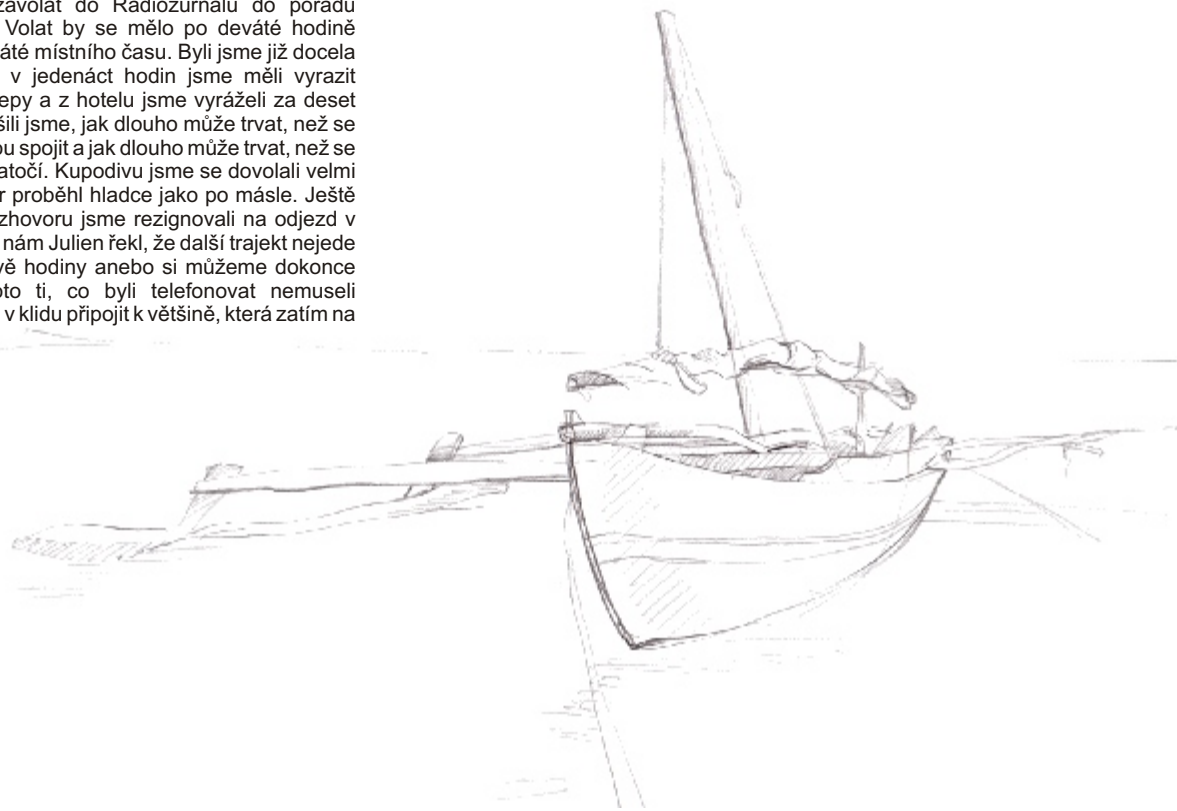
V přístavu jsme čekali, až Julien zařídí loď a auto, které nás poveze z Katsepy do Soalaly a pak do Namoroky. Loď jsme sehnali brzy, ale s autem je to horší. Julien sehnal jakéhosi chlapíka v bílém triku a se zlatým řetízem kolem krku. To triko je až příliš bílé. Buď nám nabídne velkou cenu nebo to není řidič, ale majitel „dopravní společnosti“, říkáme si. Taky že obchod nevyšel. Chlapík nejdřív nabízel slušnou cenu, pak ale z neznámých důvodů požaduje dvojnásobek.

Julien konečně rezignoval, a tak bez auta nasedáme do miniaturní lodičky (aspoň relativně vzhledem k našemu počtu). Lodička je pěkně přetížená, dostáváme sice plovací vesty, ale stačí jen pro půlku z nás. Máme strach spíše o batohy, které jsou volně naházené na přední a kdyby se loď jen trochu nahnula na bok, určitě nějaký spadne dolů do vody.

Přistáváme ve vesničce Katsepy. Z Mahajangy sem několikrát denně přijíždí podobné motorové lodě, jakou jsme přijeli my a také trajekty, na kterých je vždy tolik lidí, že by konstruktéři těchto plavidel užasli, co jejich výtvoři mohou uvést a nepotopit se.

Nejprve optimisticky pokládáme zavazadla u plůtku restaurace na břehu. Počítáme s tím, že Julien rychle sežene nějaké auto a vyrazíme dál. Ale žádný volný dopravní prostředek tu není. Přemísťujeme zavazadla do stínu pod přístřešek a rozcházíme se po blízkém okolí.

Julien prý sehnal řidiče, ale není nafta. Jel pro ni do Mahajangy. Bude brzy zpátky. Možná přijede dalším trajektem, tak ve čtyři hodiny. Usazujeme se pod přístřeškem na písku mezi zavazadly nebo se jdeme projít po pláži k mangrovům.

K těm, co sedí pod přístřeškem u restaurace se zatím seběhl houf dětí. Nejsympatičtější je nám děvčátko Rosa. Bereme si její adresu. Holky by si s ní chtěli psát nebo ji dokonce adoptovat na dálku. Už je pozdě a nám pomalu dochází, že když řidič nepřijel trajektem, ani žádnou další lodkou, tak už ho dneska asi nespátříme.

Pomalou se zešeřilo, je třeba vyřešit, kde se ubytujeme. Nakonec stavíme stany pod přístřeškem. Majitelka restaurace a současně noclehárny nás tu nechává přespat. Za korunu. Všechny.

Rozhodujeme se pro noční koupání. Noříme se do temného moře. Ale ono vlastně není tak černé. Ono svítí. Ve vodě něco svítí. Jakmile kolem sebe mácháme vidíme úplné ohňostroje. Miniaturní svítící plankton. Je to nádhera. Jako správný biologové pak další asi půlhodinu trávíme tím, že se snažíme nějaké světélko chytit do PET láhve a zjistit, co to je. Ale nejde to. V pasti se mu nějak nechce svítit. Vzdáváme to a spokojujeme se s pozorováním v moři. Později zjišťujeme, že na břehu poletují také světlušky. S Jižním křížem a další neskutečnou spoustou hvězd nad hlavou je to dost romantické.

úterý 22. srpna 2006

Loučíme se s dětmi, které se přetahují o PET lahve, jež tu po nás zůstaly, naposledy si je fotíme a nastupujeme do velkého prostorného auta. Sice jsme tu rozsazeni tak akorát, ale nápis na autě tvrdí, že by se sem mělo vejít ještě o deset lidí více. Opět přichází náš starý mafiánský řidič, tentokrát má na sobě rudé triko a květovanou košili. Poté, co jsme čekali až přinesou dvě náhradní baterky do auta (místo naší jedné nefunkční) a po půl desáté se tak (místo plánovaných sedmi hodin) vydáváme na cestu.

Ptáme se Juliana, jak je to na Madagaskaru s manželstvím. Zda se sňatky dohadují nebo zda mají mladí lidé svobodnou volbu. Odpovídá, že to záleží, jak

kdy. Většinou si prý pak příbuzní nevěsty řeknou o dary od ženicha, hlavně bratří. Dárkem jsou pak zebru, ozdoby a podobně. V některých místech, třeba v Morondavě a Toliaře je tradiční mnohoženství. V oblasti kolem Mahajangy muž, pokud se chce oženit, musí ukrást zebru, být ve vězení (aspoň jednou) a lasem strhnout někomu (třeba bratrovi) z hlavy vajíčko. Od tchána pak dostane nějakou zbraň. To se dodržuje přinejmenším v této oblasti kolem Katsepy. Julien vypráví, že zná jednoho muže, který má tři ženy a ty mu společně chodí za své peníze nakupovat dárky.

S rozvody je to prý podobně jako u nás.

Pak se ptáme na sporty. Nejoblíbenějším je prý fotbal.

Kolem dvanácté máme krátkou hygienickou zastávku. Fotíme si termitiště a když to vidí naši doprovodní Malgaši, bosou nohou ho rozkopu. Jeho obyvateli jsou kromě termitů i broučci, pavoučci, mravenci,... Jsou ale příliš mrňaví, takže s Michalem Veselým, který se je tak pokouší fotit jenom nadáváme. Když to nejde, Malgaši rozkopu další termitiště opodál. Raději nastupujeme, aby s ničením nepokračovali.

Zastavili jsme na oběd v zájezdním hostinci v Mitsinju. Na stěně mají pověšený leták varující před cholerou a i další medicínské plakáty. K obědu máme dva druhy ryb (nebo možná stejný druh, ale dvě velikosti) a zebru, obojí samozřejmě s rýží. K pití před nás stává oslizlou a upatlanou láhev vody, kterou nabrali bůhví kde. Pravděpodobně na dvoře, kde nás nechali umýt, ale ani to nás nepřesvědčuje o tom, že by v tom neměla být cholera, na kterou tu visí „antireklama“. Vodu raději nebereme ani na vyaquasterilování. Ptáme se, zda mají toaletu. Zavedli nás na dvoreček za vlnitý plech. Je tam betonový plácek metr krát metr. Na libovolné místo na něm můžeme vykonat potřebu a spláchnout ji hrnečkem vody nabitým z velkého kýble. Voda pomalu stéká z plácku do bahýnka kolem a čůrkem stéká do bytu prasátka, které celou dobu pochrochtává za dveřky.

Vycházíme z restaurace a moc se netěšíme do zapáchajícího auta (pach rozlité nafty a prachu si živě vybavuji ještě teď). Prání nenastupovat se nám k naší smůle plní. Pomocníci s řidičem se zuřivě pokoušejí upgradeovat auto na terénní vůz s náhonem na všechna čtyři kola. Jde jim to hodně pomalu a jak už to v takových případech bývá, na zemi se kupí čím dál víc součástek a auto vypadá úměrně k tomu nepojízdněji.

V půl čtvrté je konečně oprava hotová, ještě jednou se vystřídáme u prasátka a můžeme vyrazit. Cesta je teď čím dál tím horší. Díry jsou obrovské. Auto drnčí, skřípe,

naklání se na všechny strany, občas máme doopravdy strach, že se převrátíme na bok. Snažíme se alespoň vždy naklonit na druhou stranu, abychom auto vyrovnali. Kluci vyhlíží z okna a varují: Doleva, doleva nakloňte se všichni doleva! Rychle!!! Malgaši klidně sedí, ani to s nimi nehne. Jak to tu musí vypadat v období dešťů?!

Kolem cesty bylo tu a tam pár chýš, v nichž se svítilo nebo před nimi posedávali lidé. Konečně jsme zastavili v Soalale. Nocujeme v jakési ohradě.

středa 23. srpna 2006

Richard s Juliem šli koupit vstupenky do kanceláře ANGAPU (Association Nationale pour la Gestion des Aires Protégées, Národní asociace pro řízení chráněných území, tedy organizace, která spravuje na Madagaskaru chráněná území) do národního parku Baie de Baly. Pak už zbývalo jenom sehnat loď, která by nás přepravila přes zátoku na druhou stranu. Je to rychlejší, kratší a po zkušenostech z předešlého dne také bezpečnější než cesta po souši.

Vzhledem k tomu, že loď by měla být připravená až ve dvě hodiny odpoledne, neboť teď kvůli odlivu nemůžeme odplout, procházíme vesnicí. Jednu chvíli to vypadalo, že se budeme moci podívat do chovné stanice krevet, ale pak z toho sešlo. Podél pobřeží míříme ven z vesnice. Jdeme po pláži směrem k mangrovům. Jak zjišťujeme cestou dál, je tu podobných krabů spousta a svah je celý proděravělý jejich norami. Brodíme se bahnem mezi mangrovky. Hledáme lezce, kteří by tu podle zvuků, které slyšíme, měli určitě být. Později je skutečně nacházíme a opět začíná pronásledování za účelem co nejlepších fotografií. Jednoho lezce se nám dokonce podařilo chytit do ruky. Zvířátko se jako správná rybka mrská a jelikož mu nechceme ublížit, to znamená, že ho nedržíme příliš pevně, občas se nám vysmekne a z výšky zhruba jednoho metru spadne na zem. Po asi šestém pádu a pokusu o útek už k našemu zděšení leží bez hnutí na zemi. Naštěstí se po chvíli probírá z šoku a namáhavě se odplazí pryč. Teď už ho přece jen necháváme být.

Máme již docela žízeň, sluníčko dost hřeje, a tak se vracíme do vesnice.

Když už byl čas, sbalili jsme se a vydali se na pláž, kde na nás měla čekat loď. Opravdu tam byla, ale naprosto nepřípravená k vyplutí. Tam se přece nemůžeme vejít, bylo první, co nás napadlo. Po dlouhém, více než hodinovém, čekání bylo plavidlo za naší asistence konečně spuštěno na vodu, batohy navršeny na naprosto nestabilně vyhlížející kupu a my se nalodili. Protože bylo málo místa, seděli někteří z nás na boční hraně nebo dokonce sedoleželi na batozích. To alespoň na druhou stranu zaručovalo, že zavazadla nebudou postupně opadávat do vody. Zjistili jsme, že s námi jede i náš řidič a jeho žena, ale nevěnovali jsme tomu moc pozornost. Loď byla oplachtěná piroga s jedním vahadlem s plovákem na pravoboku. Tři Malgaši, měli chvíli co dělat, aby správně rozvinuli a nasměrovali mírně děravou plachtu. Ráhnno neustále přehazovali ze strany na stranu a my nestačili uhýbat, aby nás nesrazilo do vody nebo nám nezpůsobilo otřes mozku. Plachta, která se nechtěla v bezvětrí napnout na nás co chvíli padala, zakrývala nám hlavy a dělila záď od předě jako opona. Takové plesknutí mokrým ráhnem a značně zplsnivělou plachtovinou není nic příjemného. Stejně jako provazy, které sloužili k její obsluze a které se snažili o podobný cíl jako ráhnno-srazit nás do vody nebo uškrtit. Aby toho nebylo málo, do lodi pochopitelně zatékalo a řidič, který se na začátku nabídl, že bude vodu vylévat, brzy polevil a na naše pobídky k nějaké činnosti se jen zubil. Když jsme konečně vypluli, tak jsme nepatrnou chvíli jeli obstojně rychle, ale po chvíli plachta zplihla skoro jsme stáli na místě. Kdo to tvrdil, že je to loď kratší a bezpečnější?

Šinuli jsme se čím dál pomaleji, až jsme skoro stáli na místě. A pak že jsou pirogy rychlé! Plavba měla přece trvat jenom hodinu! Chlapíci neustále kutili všechno možné, aby loď rozpohybovali, pobíhali po lodi a přebíhali i na plovák. Jediné, co se jim však podařilo rozpohybovat jsme byli my, jelikož jsme museli uhýbat všem nástrahám plachty s naprosto neušlechtilou plisní.

Po dvou a půl hodinách od vyplutí konečně přistáváme u vesničky Baly. Vystupujeme a těšíme se do rezervace. Ovšem jenom do té doby, než zjišťujeme, že nás tam nepustí. Mohli bychom tam jedině s nějakým

místním průvodcem, ale všichni jsou pryč se skupinkou Francouzů a vrátí se zítra. Musíme tedy přespat tady. Rozložili jsme se na písčité návsí, mezi chatrčemi z palmového listí.

čtvrtek 24. srpna 2006

Julien nám dodává optimismu, průvodce prý již dorazil a čeká na nás. Dnes snad již konečně, týden po začátku expedice tedy vyrazíme do přírody. Co víc by se ještě mohlo stát, abychom tam nešli?

Třeba to, že v devět hodin Julien přichází s tím, že průvodce šel pryč. Tedy vlastně vůbec nepřišel, naopak někdo z vesnice šel pro něj.

Před desátou konečně přicházejí tři průvodci se skupinkou Francouzů.

Konečně tak můžeme vyrazit. K našemu lehkému rozčarování s námi vyrazí i mafiánský řidič a jeho žena, kteří svorně nocovali s námi na návsí. Julien nám vysvětluje, že tady ještě nebyli a že jdou s námi do rezervace, ale nebudou nás prý nijak obtěžovat, protože mají svůj vlastní program. Za to, že nám poskytují takové soukromí jim dáváme čestný titul Supové (později Hyeny).

Naštěstí cesta nebyla dlouhá a po necelé hodině jsme v kempu.

Je to jedna velká chatrč pro průvodce a několik přístřešků pro stany. Po přestávce na krátké osvěžení, odpočinek a případně rozložená stanu, vyrazíme do terénu. K našemu překvapení poměrně brzy vidíme lemury sífaky malé (*Propithecus verreauxi deckeni*).

Přebíhají ve větvích a průvodci je vždycky vidí mnohem dříve než my. Celkem jsme jich nakonec spatřili něco kolem osmi, plus dva jedince *Eulemur fulvus rufus* (lemur bělohlavý rudočelý).

Z rostlin jsme narazili na „lidožravou“ rostlinu *Uncarinu*. Podle pověstí, které o ní kolují prý nebohé oběti (zvířata i lidi) omotá svými chapadly a vysaje je. Nebo tak spíše činí bájný strom, kterému by *Uncarina* mohla být předobrazem. Pravda je taková, že tato rostlina má plody s kotvičkovitými háčky, které se snadno zachytí v kůži, srsti nebo šatech procházejících bytostí. Pak se může stát, že drobné zvíře se nedokáže vyprostit z této pastí a zahyne. Mrtvolka nalezená pod rostlinou dá samozřejmě vzniknout hrůzostrašným pověstem.

Spousta lidí jim však věří. Nejedná se jen o Malgaše, ale i o Evropany a Američany, kteří na Madagaskar pořádají expedice, po stopách lidožravého stromu, který tu má podle mnoha „očitých svědectví“ určitě růst.

Došli jsme k místu, kde domorodci ze slaniska získávají sůl. V zemi jsou vykopané obdélníkové jámy o rozměrech asi půl metru krát necelý metr. V nich je položen igelit, do kterého se naleje voda. Pak už se jenom čeká, až se vysráží sůl. Relativní výtěžnost takovéto činnosti je překvapivě docela velká, až se nám to nechce věřit, že z jedné jámy je to deset kilo.

Po zhruba tříhodinové vycházce se vracíme do tábora, kde se za námi na návštěvu stavil malý hádek. Z místní studny, rovněž daru nadace Geralda Durrella nabíráme vodu. Štěstí mají ti, co přišli první. Na dně je totiž jenom troška a jak do ní spouštíme vědro, rozvíří se bahno na dně. Vytažená voda pak vypadá hodně odpudivě. A čím dál víc začíná procentuálně převažovat kal. Když pak vedle sebe stavíme sadu PET lahví, máme dokonalou barevnou stupnici.

Po večeři vyrazíme na noční výpravu. Vidíme krásné chameleony *Furcifer lateralis*, u dvou vodních nádrží (nebo lépe řečeno jam s vodou) vidíme netopýry, kteří nad ně přilétají lovit potravu. Pak samozřejmě vidíme pár sífaků, nocujících na stromě. Lemuři se v noci hledají nejlépe tak, že se světlem baterek nebo čelovek „pročesávají“ vegetace dokud se nespatri alespoň jeden pár světélkujících očí.

pátek 25. srpna 2006

Skupinka šesti lidí se rozhodla dojít si do Baie de Baly pro méně bahnitou vodu do studně, kde jsme nabírali včera a pro čerstvé „rohlíky“ či něco jiného k snídani. Odešli před šestou hodinou s tím, že by se měli vrátit co nejdříve, zhruba za hodinu, abychom kolem sedmé mohli vyrazit na výlet a vyhnout se tak úmornému vedru. V devět stále ještě nepřišli.

Rozhodli jsem se dále na ně nečekat, nechat jednoho průvodce, aby na ně počkal a vyrazit na výlet sami. Když už jsme byli nachystaní, zahlédli jsme, jak se právě blíží, z opačné strany než jsme je čekali. Vypadali dost zničeně, zmožila je cesta po rozpálené planině. No zabloudili jsme, no, volají na nás. Necháváme je trochu vydechnout a pak vyrazíme na výlet.

Cestou jsme viděli opět lemury (osmičlennou skupinku Eulemurů) a chameleony. Roste tu spousta léčivěk a Julien nám vypráví, na co všechno jsou dobré. Na malárii, na úplavici, ... Některé rostliny jsou využívány jako afrodisiaka.

Z lesíka jsme došli na pláž, kde máme krátkou koupací přestávku, která se protáhne asi na tři hodiny. Moře je tu čistší než v Mahajanze. Jsou docela velké přílivové vlny, na kterých se skvěle houpá.

Cestou zpátky se několika z nás nezávisle na sobě poprvé podařilo spatřit sifaky dříve než průvodcům. Jednou to byla menší skupinka, podruhé matka s „miminkem“.

S pokročilým večerem přišli do tábora makiové (asi rodu *Microcebus*). Jak jsme se procházeli okolím, našli jsme několik chameleonů. K nebožákovi se vždy sběhl houf fotografů, kteří spícího ještěra div neumožili blesky, postrkováním do lepší polohy, natáčením větvíčky a občasným následným katapultováním ze stromu pryč, drážděním, aby změnil barvu, braním na ruku, měřením a vůbec.

sobota 26. srpna 2006

Staré dobré přísloví praví, že je obtížné hledat jehlu v kupce sena. Tady na červeném ostrově, by se mělo podle mého názoru říkat: To je jako hledat angonoku v Baie de Baly. Dnes jsme totiž měli spatřit „nejvzácnější želvu světa“, *Geochelone yniphora* čili po malgašsku angonoku. Podle údajů v literatuře by se jí ve volné přírodě mělo vyskytovat 400 posledních kusů, podle místních průvodců jen padesát!!! (Jak jsme později zjistili

mělo to být padesát na této lokalitě a zbytek do čtyř set je na dalších čtyřech lokalitách.) Kromě volné přírody jsou k vidění například v chovné stanici Ampijoroa v Ankarafantsice a v několika málo zoologických zahradách.

Vyдали jsme se tedy plni očekávání do travnatokeřovitého porostu (tu a tam v něm byla nějaká ta palma) a entuziasticky nahlíželi pod každý keř, do každého většího trsu trávy, zda něco neobjevíme. Když jsme pak po chvíli marného hledání objevili jindy zapálené průvodce, jak se oddávají ve stínu křoví siestě, bylo nám jasné, že nic nevidíme. Postupně jsme se tak zklamaně vrátili do tábora.

Po obědě uklízíme odpadky a odcházíme v několika skupinkách zpátky do Baly.

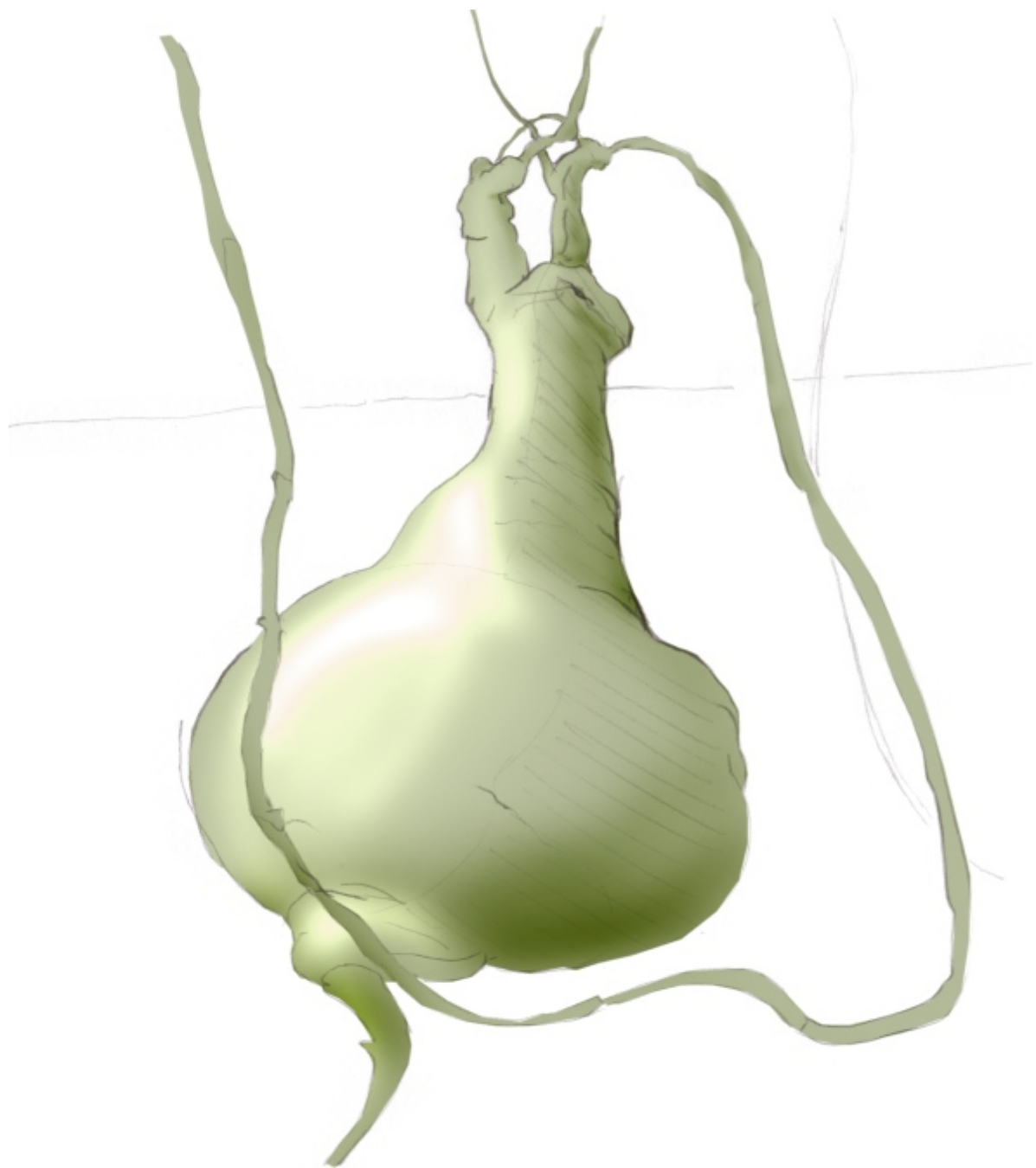
Objednaná loď kupodivu připlula brzy a tak jsme zase nastoupili na naši starou známou plesnivku a tentokrát neuvěřitelnou rychlostí vyrazili do Soalaly. Na rozdíl od minulé plavby jsme letěli na střikajících vlnách celou dobu, a tak jsme opravdu dorazili na druhou stranu zátoky za dobu něco přes hodinu, jak nám bylo minule slíbeno.

Ve smlouvenou hodinu se scházíme u auta naší staré dobré Supí rodinky. Moc se nám do těch naftových výparů nechce - jeden barel tu stále ještě je, druhý byl už spotřebován. Chceme rychle jet, ať to máme za sebou a dojedeme za světla co nejdál. Kodrcali jsme se po stejné děravé cestě zpět do Mitsinja. Takhle za světla jsme alespoň viděli pořádně, jak jsou ty jámy hluboké.

Když jsme byli ve druhé polovině cesty, opustili jsme naši minulou trasu a jeli nějakou zkratkou. Cesta byla ještě horší. Byla mnohem užší, klikatější a vegetace se na nás sápla mnohem více.

Pro ty šťastlivce, co usnuli, pak bylo zajímavé probuzení. Ostatní totiž vypadali, jako že je zachvátil tanec svatého Víta nebo nějaké tropické šílenství. Nejprve bylo slyšet ve tmě jenom výkřiky. Jauúúú! Co to je? To svědí!! Mravenci!!!! Napadali sem mravenci!!! Já chci pryč! Poté se postupně rozsvítilo několik čelovek a bylo vidět, jak se většina zuřivě čím dál tím usilovněji drbe a zbylá menšina na ně nechápavě hledí. Co je? Co se vám stalo? Nás něco strašně svědí! Vás ne?!? Nás už

taky. Co to je? To je strašný. Ale ať jsme koukali, jak jsme koukali, útočící hmyzáci nikde žádní. To muselo být v tom listí, co sem napadalo. Julien si opaluje ruce sirkou a říká, že je to opravdu z nějaké rostliny. Svědění je opravdu nesnesitelné. Jenom pár šťastlivců, kteří seděli uprostřed vozu, uniklo zhoubnému účinku. Je zajímavé, že v žádném průvodci, který popisuje nebezpečí Madagaskaru se o tomto nezmiňují. Přitom o žraloka nebo krokodýla tu člověk skoro nezavádí, ale tohle tu roste na každém kroku. Měli bychom napsat připomínku do vydavatelství Lonely Planet.

Do Mitsinja dojíždíme někdy po jedenácté, jak je naším dobrým zvykem.

neděle 27. srpna 2006

Míříme k nedalekému jezeru Kinkony. Je to kousek, to se přece nemůže nic stát...

Zabočujeme zas na nějakou podezřelou stezku. Dozvěděli jsme se, že včera to byla Madame Hyena, kdo vymyslel „zkratku děsu“. Prý se bála těch děr, po kterých jsme jeli minule. Poprosili jsme Julienu, jestli by jí mohl vyřídit, aby přestala mluvit manželovi do řízení a radši vůbec mlčela a nijak se neprojevovala.

Řidič zpozoroval na jedné větvi nad autem nádherného chameleona *Furcifer lateralis* a protože ví, že jsme šilení biologové, tak zastavuje a pomocníci nám ho sundávají. Blízko něho pak objevujeme dalšího.

Jedeme dál a najednou se opakuje včerejší scénář. Jaúúúúúúúúúú to svědí. to je zas ta věc ze včerejška. Já chci pryč. Zastavteeeeeeee! Juliene řekni jim, ať zastaví. Rychle se evakuujeme z auta. Julien radí, abychom si postižená místa potřeli prachem cesty, že to zmírní účinky. Ti, co jsou nejvíce zasaženi (těm uprostřed se opět podařilo uniknout) se jako smyslů zbavení vrhají z auta na zem a házejí na sebe plnými hrstmi hlínu.

Svlékají si trika a hází si prach i pod ně, protože svědivé částice napadali všude. Svědění ale moc nepovoluje. Bodejť by ne. Co asi tak může být napadáno v půdě pod rostlinami, způsobujícími svědění? Proto všichni odbíhají dál.

Malgaši nás se zájmem pozorují. Takovou šílenstvím stíženou skupinku bělochů asi ještě neviděli. Proč se proboha popelí, jak slepice? No Hyenám se to říká, oni nemají v kabině vysklená okýnka.

Julien nám vysvětlil, že svědění způsobuje chloupky z plodů parazitické liány takilotry (*Mucuna pruriens*). Rostlina je to bobovitá a její plody se podobají tamarindu, ale jsou mnohem nebezpečnější. Je prý hojně rozšířena ve velké části Afriky a kupodivu je to léčivka. Prý na Madagaskaru existují tři drbací stupně a tenhle je prý nejméně agresivní. Julien nám slibuje, že se pokusí najít nám i ostatní stupně. To se máme na co těšit, doufáme, že nám ji nenasype třeba do spacáků. Možná ani tak zvlášť netoužíme po tom se s nimi seznámit. Už tenhle druh by se dal úspěšně používat jako nebezpečná biologická zbraň. Přemýšlíme, komu z našich nepřátel ji přivezeme jako dárek a zda nás neobviní z ohrožování státu a kontinentu, když si domů propašujeme její semínka. Co když se u nás přemnoží jako bolševník? Hanka Hušková vymyslela pro tuto rostlinu velmi přiléhavý název „fucking plant“, který mezi námi rychle zlidověl. Nastoupili jsme do auta, kde na nás samozřejmě netrpělivě čekala vrstva neviditelných zabijáků-chloupků z takilotry, které pokrývaly sedadla a poletovaly vzduchem.

Kinkony bylo nádherné.

Po jídle jsme se vypravili na projížďku. V plechové loďce nás vezli tři chlapíci. Pátrali jsme po nějakém ptactvu, kterého tu podle průvodce mělo být něco kolem stovky druhů. Ale nic jsme nenašli. Pak jsme s lodí zamířili k ostrovu uprostřed jezera, jmenoval se Maruandravy. Bylo to posvátné místo kmene Sakalavů. Když jsme pak vystoupili na břeh, zjistili jsme, že místo obývá neuvěřitelná spousta kaloňů (*Pteropus rufus*). Odhadovali jsme jejich množství na několik set, řekněme třeba pět. Byl to neskutečný pohled, jak se vyplašení kaloni zvedli za křiku do vzduchu a kroužili nad našimi hlavami. Pro většinu z nás to byl asi doposud nejsilnější zážitek z expedice.

Po návratu si vzájemně vyprávíme zážitky s Hankou a Honzou, kteří zde zůstali a teď trochu litují, že přišli o ostrov.

Pondělí 28. srpna 2006

Brzy ráno se na jezero vydali rybáři na pirogách. Při lovu je občas slyšet zpěv, pískání a úder jakoby do bubínku. Julien říká, že rybáři už od půlnoci jedou v kruhu a tlučou dřevěnou tyčí do vody nebo o něco a nahánějí tak ryby. Pak udělají jakýsi tunel, ve kterém táhnou síť. Kolem osmé vyrážíme opět na jezero Kinkony.

Za celou cestu jsme opět neviděli téměř žádné vodní ptactvo. Jen asi tři čtyři druhy. Přemýšlíme o tom, zda je to tím, že je zima a tedy sucho, málo hmyzu a jiných poživatin a ptáci odtáhli někam jinam za větším množstvím potravy nebo se stali obětí nenažraných obyvatel okolí jezera.

Zastavili jsme u nějaké vesnice (jmenovala se Manrabe?). Procházíme mezi spoustou prázdných stánků, asi se tu někdy koná velký trh. Prohlížíme vesnici, fotíme rýžová políčka, volavky, kvakoše, velkého tesaříka. Opět vyrážíme na jezero.

Přirážíme ke břehu, na kterém je další vesnice Manusakni (?). Pobíhá zde spousta kachen a prasat, na sítích upevněných mezi dřevěnými tyčemi se suší ryby. Mají tu zvláštní satelit z plechového talíře.

Po projití vesnice a okolí navrhujeme cestu zpět. Malgaš s americkým trikem už vůbec nevesluje, jen se vyvaluje na přídí, klábosí a kouří nějakou místní obdobu marihuany nebo možná přímo ji.

Protože jsme přijeli poněkud dříve než jsme plánovali a do setmění je ještě čas, jdeme rychle nahoru na kopec nad vesnici, kde se nám podařilo objevit nádherný obrovský baobab, jehož kmen byl vyvrácen a z něj teď roste nový, svírající se zemí úhel pětáctýřetí stupňů. Chceme se u něj vyfotit pro mediálního partnera expedice-Radiožurnál i další sponzory, tentokrát jednotlivých expedičnicků.

úterý 29. srpna 2006

Protože jsme od Kinkony odjížděli, aniž bychom cokoliv pojedli, zastavili jsme se na snídani v Mitsinju, kam jsme dojeli asi po hodině. Zrovna se tu konal trh, takže jsme místo, které jsme již dvakrát navštívili, málem ani nepoznali. Všude plno lidí, kteří se sem museli dopravit z široka daleka, spousta krámků, které činily jindy širokou ulici poměrně neprůchodnou. Dokonce jak Malgaši vypalují porost, aby si mohli založit políčka a málem jim od toho chytá vesnice (no spíše by se mělo slovo „málem“ vypustit), jsme píchli.

Kolo je vyměněno a jedeme dál. A protože další pneumatice to bylo evidentně líto, že se jí nikdo nevěnoval, musí prasknout taky. A to do Katsepy zbývá už jenom kousíček. Tak jdeme pěšky a těšíme se na kokosy.

Pak už jsme se nalodili do člunu, který nás měl převézt do Mahajangy. Jako při minulé plavbě jsme dostali hodně obnošené záchranné vesty, které stačili opět jen pro půlku posádky, kterou kromě nás tvořilo i několik Malgašů. Hyeny se nás samozřejmě nepustily a jely s námi. S sebou vezly dvě slepice, které byly k sobě přivázané špagátkem na noze a byly uložené vedle sušených ryb na dně člunu.

Člun byl hodně přetížen, a protože byly navíc docela velké vlny, každou chvíli to vypadalo, že se potopíme, protože nás zatopí některá větší vlna. Voda na nás cákala ze všech stran a po lýttech se dostávala dovnitř člunu. Ti co seděli na kraji byli brzo mokří od hlavy až k patě a voda po sedačkách stékala na ty v prostředku.

Těsně u přístavu jsme viděli, jak z moře něco nepohyblivého čouhá a rozrážejí se o to vlny. Byli jsme zvědaví, co to může být, na skálu to mělo moc pravidelný tvar a i na tu dálku to vypadalo dost kovově, takže to musel být nějaký asi potopený lidský výtvar. Ano to je loď, co se tu před pár lety potopila, potvrzuje naše domněnky Julien. Rádi bychom zajeli blíž, ale už máme toho nebezpečného houpání dost a majitel lodí by tam s námi si stejně nejel.

Vystupujeme a ždímáme ze sebe vodu. Kolem nás se sbíhají Malgaši a jako vždy chtějí pomoci při vykládání. Pěšky jdeme do hotelu Chez Madame Chabaud, který nám byl doporučen Pavlem Hoškem, a kde mají dnes konečně pro nás volno.

Ubytujeme se a vyrazíme na jídlo. Nemusíme ani chodit daleko, protože naproti hotelu je restaurace rovněž Chez Madame Chabaud, ale jde sem jenom část z nás. Vypadá opravdu luxusně, asi jako středně drahá restaurace u nás, ale ceny dosahují asi tak dvou třetin (nebo něco přes polovinu) toho, co bychom zaplatili u nás. Dopřáváme si různé dobroty, například i mořské potvory-rybu, chobotnice, krevety, kraba, garnáty.

středa 30. srpna 2006

Během noci opět několikrát vypadla elektřina. Navíc elektrické zásuvky nějak zlobí (tedy pokud zrovna fungují) a je jich nedostatek (většinou jedna funkční na pokoj). Máme tak trochu problémy s nabíjením baterek.

Po jedenácté hodině nakládáme zavazadla na taxi-brousse a vyrážíme.

Z okna jsme zahlédli ceduli upozorňující na naleziště fosilií. Zastavili jsme a prohlížíme si informační cedule pár metrů od cesty v zatáčce silnice. Jak praví malgašská i anglická verze, našli se zde fosilie ryb, žab, želv, ještěrek, hadů, krokodýlů, dinosaurů, ptáků i savců. Jedná se o oblast Berivotra. Krokodýlů tu bylo nalezeno nejméně sedm druhů. Od roku 1993 paleontologové ze Stony Brook University ve Spojených státech a University v Antananarivu studují tyto fosilie v rámci dlouhodobého projektu. Jeden panel je věnován soupisu činností, které se nesmí provádět - hlavně je trezně fosilie vyvážet nebo s nimi obchodovat. Když se vracíme k taxi-brousse, už tam na nás čekají „obchodníci“ z nedalekých domků a nabízejí nám hrsti žraločích a rejnočích zubů, pravděpodobně rybí obratle a dinosaurí kost z končetiny za 400 Kč, po smlouvání pak 250 Kč. Po dlouhém duševním boji, kdy vymýšlíme způsoby pašování, zatýkání a následného věznění, s díky odmítáme. Cesta trvala dvě hodiny, během kterých jsme ujeli asi 110 kilometrů.

Národní park Ankarafantsika nás praštil do očí už při vystupování. Fakt, že spolupracují s Němci je zcela evidentní (jsou snad sponzorováni nějakou německou

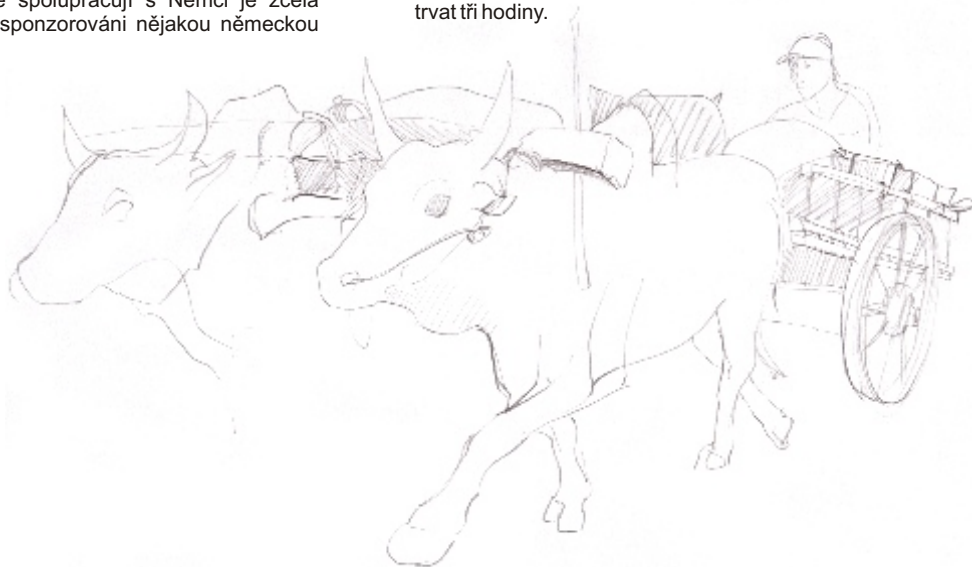
bankou). Připadáme si, jako když jsme se ocitli někde v americkém parku. Vše nové, čisté, nablýskané. Na stromě u vchodu do kempu visí jako přichystané ozdoby čtyři lemuři-sifakové, jeden dokonce s miminkem na zádech. Je to poddruh Propithecus verreauxi coquereli. Producirují se před objektivy fotoaparátů jedna báseň, až je úplně trapné je fotit, protože je to příliš snadné. Sifakové šplhají na zem a poskakují snožmo na zadních. Jeden se netrefil přes řetěz podél cestičky a rozplácnul se jako žába na šterku. Když se chtěl vyprostit, dal si do čumáku podruhé. Trochu zahanbeně pak odhopkal za ostatními, kteří mu mezitím utekli.

Také si prohlížíme chovnou stanici želvy angonoky, capidolo a dalších želv. Fotíme si opuncie, strdimily, drozdy a další ptactvo. Někteří z nás se vydali k jezírku, kde zuřivě fotili vodní ptactvo (ledňáčky), netuše, že zde žijí dva krokodýli. Olze se do nohy začal zavrtávat nějaký parazit.

Součástí kempu je i luxusní restaurace a samozřejmě informační středisko, kde si kromě koupě kupodivu dost nevkusných suvenýrů, můžete prohlížet i výstavku o místní zvěřině, tedy lemurech, želvách a rostlinstvu. Obrázky a letáčky jsou též kýčovitě, takové no americké. Volný čas využíváme také k relaxaci, doplňování deníků, inventarizaci projektů, čištění fotoaparátů,...

Richard šel koupit vstupenky, ale v kanceláři ANGAPU mu pro nás nechtějí dát studentskou slevu, přestože ji avizují na svých webových stránkách a dokonce to tu mají uvedeno na cedulce. To je staré, v roce 2004 nebo 2005 byly slevy zrušeny a oni ještě nestačili předělat ceník.

V půl sedmé nám Julien představuje dva naše průvodce po parku. Vcházíme do suchého opadavého lesa. Podle udržovaného chodníku to vypadá spíše jako evropský park nebo dokonce ZOO. Na stromech v nejtěsnější blízkosti cest jsou úhledně rozvěšeni chameleoni (Furcifer oustaleti), nad hlavami nám spořádaně v houfích defilují lemuři Eulemur mongoz a makiové. Do tábora dorážíme ve 3/4 na 8 a to měla cesta trvat tři hodiny.

čtvrtek 31. srpna 2006

Průvodci nás zahrnují informacemi o rostlinách, začínají s tím už v táboře: teaky, kousek dál potom krokodýlí strom z čeledi pryšcovitých (*Hura crepitans*) - zavlečený z Austrálie, s borkou pokrytou poměrně velkými kuželovitými trny. Jeho plody prý při dozrávání „vycházejí“, jako kdyby to byly rostlinné granáty. Dále vidíme eben, orchidej vanilku (afrodiziakum), další momentálně nekvetoucí orchideje, pandán, *Psychotria* (lék na psychické problémy), palisandr, mahagon (patří do čeledi Leguminaceae), chameleoní strom, který má různobarevnou borku, která prý nějak pomáhá při ochlazování kmene?

Ze zvířat jsme kromě mongozů a sifaků viděli také *Lepilemury edwardsi* (lemury Milne-Edwardsovy).

Ještě jsme spatřili podivné hmyzí tvory, která vypadala jako by na zádech měla plesnivě nebo pomoučněné rozcuchané seschlé a pokroucené okvětní plátky. Byli to zástupci čeledi Flatidae.

Les skončil a za ním byla step. Na ní jsme spatřili zajímavou rostlinku, tuším, že se jmenuje *Maerua*, roste hojně v Africe a patří do čeledi *Capparidaceae* (kaparovité).

Po pár minutách jsme došli k eroznímu kaňonu Ankarokaroka. Náš průvodce nám o něm zaníceně vyprávěl. Chtěli jsme, aby nám zopakoval datum jeho vzniku a tu on začal házet čísla jako licitátor na dražbě. Před sto lety ne pět sty, tisíce určitě, patnácti sty, ale nezapomeňte, že je to z druhohor a stále pokračuje, ...

Chvilku jsme na něj nevěřičně a nechápavě koukali a pak jsme tu spleť rozmotali asi tak, že vápencové podloží je z jury, na nichž jsou vápnité, železité a manganové konkrce a nakonec jemnozrné a sypké laterity. A lavaka, tedy erozní kaňon, začala vznikat díky vodě a větru asi před těmi pěti sty lety (nebo kolika) a za posledních sto let se to asi ještě zhoršilo. Z rozpáleného volného prostranství jsme se přesunuli do stínu stromů. Cestou jsme našli zvláštní zatím jen decentně nažloutlý kulovitý plod, který vypadal jako přerostlá koule na pétanque. Julien nám také poradil, ať ho s ní hrajeme, protože k jídlu toto ovoce, ještě není, neboť je ještě nezralé. Sbíráme druhou kouli a stavíme ji místo „prasátka“, první se snažíme trefit co nejbliže k ní. Po svačinověherní přestávce pokračujeme po silnici a cestičce a řetězovém visutém mostě přes říčku u jezera k baobabům. Je to skupinka posledních čtyř exemplářů poddruhu *Adansonia madagascariensis boinensis*.

Na rozdíl od zavalitých kolegů, jsou tyto štíhlé a vytáhlé. Plánovaným výstupem naší expedice bylo zjistit, proč se tyto baobaby nerozmnožují. Aby semena mohla vzklíčit, musí prý projít trávicím traktem papouška *Agapornis*, který dříve žil v okolí, ale pak vymizel. Na jiných místech Madagaskaru a samozřejmě v Africe však stále žije.

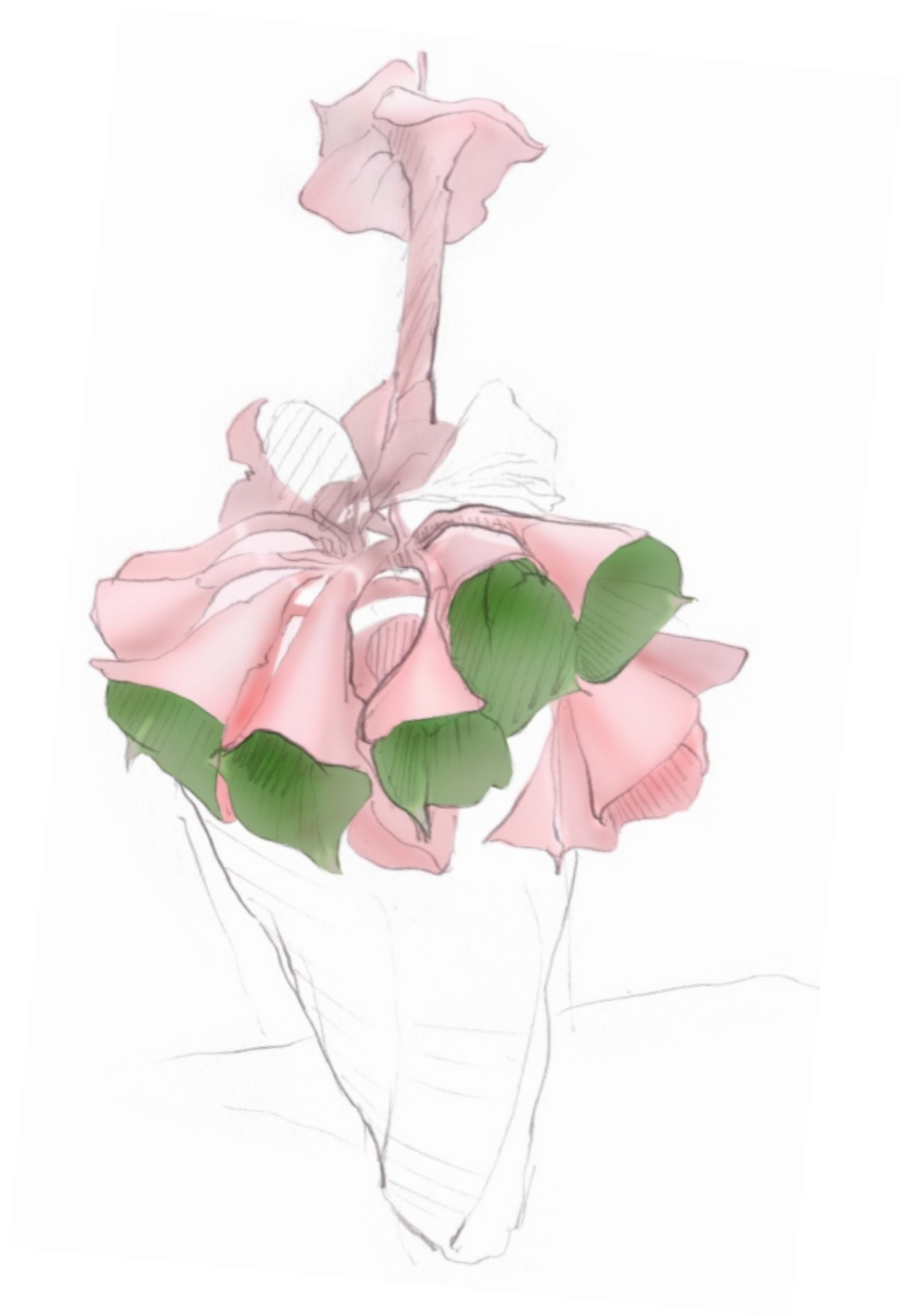
S tím papouškem je to prý legenda a ve skutečnosti je to snad tím, že došlo ke změně pH půdy. Ale kdoví, co je pravda.

Odpoledne jsme trávili různě. Někdo šel na prohlídku

vesnice Ampijoroa, která byla hned za plotem kempu, ale byla od něj nějak separovaná. Vesnice je situovaná podél silnice a je schovaná za hradbou stánků, kde se prodávají naložené ovoce a zelenina v PET lahvích, tamarindy a také ty „pétanqové“ koule.

Vracím se do tábora, kde se nožem dobývám do útrob tvrdého obalu plodu. Když se mi jej konečně podařilo zdolat, nacházím uvnitř nevábně vyhlížející hnědou hmotu obalující spoustu velkých bílých placatých semen. Později kamarádi expedičníci nazývají tuto masu hlenem nebo rozplizlým mozkiem. Na chuť je to ale výborné, sladkokyselé s lehkou příchutí skořice a velmi osvěžující. Když někomu nabízím, aby ochutnal, tak se šklíbí, ale pak si jdou koupit taky a později se koule stane asi expedičním nejoblíbenějším ovocem (kromě kokosů). Rostlina se jmenuje *Strychnos spinosa* (kulčiba trnitá) a až poté, co já jsem jedno semínko překousla a půlku snědla a Míša jedno spolkla rovnou celé, nám Julien prozrazuje, že jak jsme se správně domnívali, obsahují jed strychnin. Nic nám ale není, musí se jich sníst víc.

Po večeri se ještě skupinka odvážlivců vydává na noční výpravu za krokodýli k jezírku, kde by jich mělo být něco kolem padesáti až šedesáti. Brzy ve vodě objevujeme svítící oko a fotografujeme ho. Snažíme se najít celého krokodýla, podle pleskání, které slyšíme, by jich tu mělo být víc. Jdeme dál podél břehu, až docházíme k jakémusi přivozu. Vstupujeme na plavidlo a úderý vesel do vody se snažíme vyplašit krokodýli v okolí, ale stále nic. Jenom občas svítící oči a plácání. Vracíme se zpět k nejlépe viditelnému oku hned na kraji jezírka.

Se zvýšenou hladinou adrenalinu v krvi (alespoň teda někteří) tak jdeme spát a těšíme se na zítřejší denní pozorování.

Dva krokodýli se vytratili, jeden zůstal déle, ale i ten pak s mohutným šplouchnutím zajíždí do vody (ještě štěstí, že ne zuby někomu do nohy).

Poklidně si to pak zamířil přes jezero.

Vylézáme na pozorovací věž, odkud je rozhled po krokodýlím království. Na protějším břehu je vidět obrovské množství krokodýlů, kterak spokojeně lenoší ve společnosti volavek a jiného vodního ptactva.

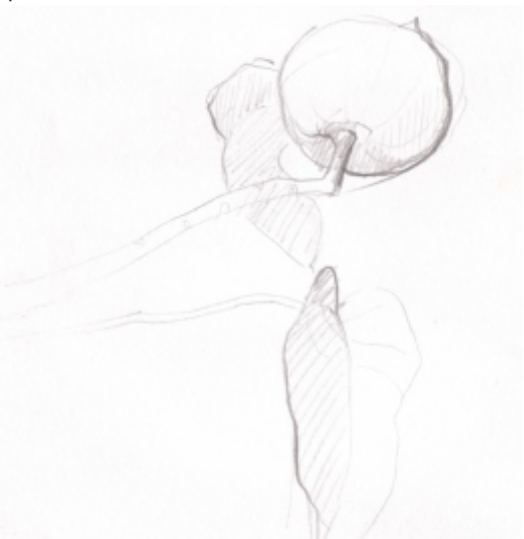
Pokračujeme v obchůzce jezera a z různých stran tak vidíme na rozvalující se ještěry.

Druhým cílem dnešního dne mělo být kromě krokodýlů také spatření pachypodií (Pachypodium rosulatum rosulatum), tudíž jsme se za nimi od jezera vydali. Nalezli jsme je, kterak rostou na písčném svahu, porostlém travinami a několika málo dalšími keříky. Měli nádherné sytě kanárkově žluté květy.

Od pachypodií jsme se vrátili zpět k jezeru, abychom dokončili jeho obchůzku.

Na jednom místě se zastavujeme všichni ke krátkému odpočinku. Toto místo je posvátné. Stojí zde dřevěný domek obehnaný špičatými dřevěnými kůly. Zde se obětovává krokodýlům zebu. Malgaši totiž věří, že do krokodýlů se vtělily duše jejich předků, například zase nějakého krále. Podle jedné pověsti na místě jezera kdysi byla vesnice, jejíž obyvatelé odmítli napojit žiznivého poutníka. Ten pak lakomce ztrestal tím, že je proměnil v krokodýli a vesnici zalilo jezero. Přežila pouze jedna stará žena, která jako jediná měla s pocestným slitování. Ta pak v okolních osadách vyprávěla, co se jejich sousedům přihodilo. Od té doby pak místní uctívají krokodýli v jezeře jako svoje předky.

K večeru najednou u stolku a laviček pod přístřeškem, kde je koncentrována valná část výpravy, vypuká čilý ruch. Kluci se totiž triumfálně vrací s neobvyklým úlovkem. Podařilo se jim zakoupit jackfruit (Artocarpus heterophyllus). Je to obrovský plod (jeden z největších plodů, který údajně může vážit až kolem 40 kg), jehož hmotnost odhaduje kdosi na sedm kilogramů. Stane se z něj večerní hostina pro celou expedici. Je problém vůbec tento lehce pichlavý plod nakrájet. Rýpeme se v něm a kusy poletují po stole a po zemi. Nevím k čemu jeho chuť připodobnit, možná k něčemu jako dýně, nezralé mango a nezralá papája dohromady. Ale dužnina je vláknitá a uvnitř jsou obrovská asi třicetimetřová semena.

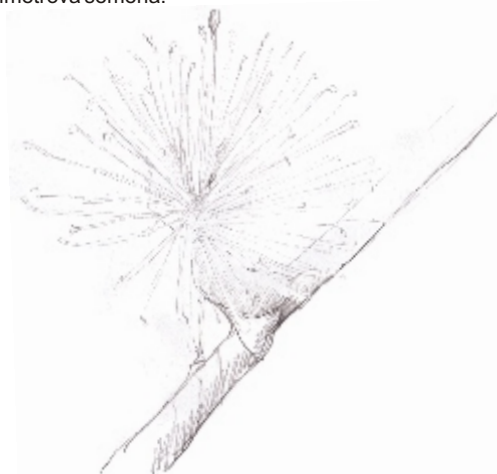
pátek 1. září 2006

V půl deváté jsme vyrazili na výlet za krokodýli a pachypodií.

Hned po pár krocích jsme vzhlíželi vzhůru do koruny stromů na netopýra. Pak jsme přešli silnici k jezeru Ravelobe, kde jsme den předtím byli na nočním fotolovu krokodýlů.

Došli jsme k jakési zátočince, kde se vyvalovali tři títo plazi. Je zajímavé, že teď ve dne se jich většina z nás bojí o něco více, než v noci. I když zdravý rozum by volil opak, protože nyní alespoň o podstatné části z nich máme přehled a vidíme, že na nás nemohou zničehonic zaútočit. Ale většina si zase myslí, že tím, jak v noci nebylo vidět, jak jsou krokodýli velcí a nebyli vidět všichni, tak to vypadalo méně dobrodružně.

Ti tři plazi (tak 1,5 až 2 metry), které máme před sebou však opravdu vypadají poměrně mírumilovně. Rozvalují se a dovolí několika kusům zebu, aby se k nim přiblížily. My se s fotoaparáty pokoušíme o něco podobného (zebu se mezitím odloudala a tak nám konečně přestala zaclánět v obraze), ale průvodci nás okřikují a zastavují na vzdálenosti asi pěti až deseti metrů.

Postupně se stůl pokrývá odpadem z naší hostiny. Kdybychom kuchali zvíře, tak by to byla dost odpudivá jatka. Bohužel až pozdě zjišťujeme, že šťáva plodu děsivě lepi. Takže se semena a slupky a nerozkousatelné zbytky lepi ke stolu, k lavičkám a k zemi, my se také lepíme ke stolu, k lavičkám a k zemi, lepi se nám rty k sobě, rty k ovoci, ruce k ovoci, nože k ovoci, prsty k sobě, vlastní ruce k sobě, ... Podáváme si ruce mezi sebou a vytváříme tak dlouhé přátelské neoddělitelné stisky.

Ač se na plodu krmila celá naše parta, ještě ho skoro půlka zbyla. Necháváme si ho na druhý den (ale protože další den už na něj nemáme chuť, věnovali jsme ho dětem z vesnice).

Richard totiž dospěl k názoru, že minule zbytečně zaváhal a rozhodl se svou chybu napravit. Dlouhodobá prohlídka malgašského vězení se totiž někomu hned tak nepodaří. Jakmile jsme zastavili u chatrčí, vyrojilo se spoustu Malgašů s igelitkami a nabízeli žraločí zuby, rybí obratle, fosilní ústřice, fosilní píže, plazi kůstky a kosti. Pak dokonce nějaký mužik přinesl obrovské obratle. Richard se chtěl pojistit, že se opravdu do arestu dostane a proto si (údajně do fakultních sbírek) koupil dva žraločí zuby, dva úlomky dinosauřích zubů, jeden rybí obratel, dva malé plazi obratle a asi deset centimetrů dlouhý ještěř (asi) ocasní obratel, za což zaplatil 300 korun. Za tuhle cenu musí kosti jít doslova na dračku. Kolik jich takhle ročně skončí třeba v rukou paleontologicky nevzdělaných turistů a věda tak například přijde o popis nových fosilních druhů?

sobota 2. září 2006

Dnes jsme se měli jít s průvodci oficiálně jít podívat do chovné stanice. Ale chlapíci, kteří dnes vypadají oba dva, jako po obluzení nějakými omamnými látkami, nás pouze provedou kolem plotů. Tak kdy půjdeme dovnitř, tážeme se. Ale tam se přece nesmí, je to kvůli bezpečnosti želv, aby od návštěvníků nic nechytly. Ale to přece přes pletivo klece mohou taky, oponujeme. Ne a ne, nenechají se přemluvit ani k návštěvě jedné želvy. Takže nakonec nejlépe dopadla Hanka Hušková, které se poštěstilo hned první den odchytil ošetřovatele, který ji všechno ohledně stanice vysvětlil a ukázal. Tihle dva výtečníci nám toho ani moc nefekli. Jenom že tu mají angonoku (*Geochelone yniphora*), kapidolo (*Pyxis planicauda*) a ještě jednu vodní želvu (*Erymnochelys madagascariensis*).

Nakvašeně posedáváme u stanů nebo se rozprcháváme fotit nebo kreslit krokodýly (mimochodem jsme dospěli ke zjištění, že i ve dne člověk snadno přehlédne krokodýla schovaného ve vodě a všimne se ho, až když ten se nějak významně pohne) nebo pronásledujeme s fotoaparátem dudky, lejskovce (kterým přezdíváme rajky, protože jsou krásně barevní a mají dlouhý „rajčí“ ocas) nebo šťoucháme klacikem do dutiny, kde sídlí papoušek. Z kmene se pak ozývají zvuky jak od chřestýše, hejna vos a rozčilené divoké kočky dohromady. Skoro máme z drobného ptáčka strach.

Všimli jsme si, že sífakové vždycky defilují parkem, když přijede nějaká skupina turistů, jako kdyby byli placeni vedením parku. No a za program na rozloučenou asi dostávají příplatek, protože když zjistili, že odjíždíme, seřadili se na stromech nad autem, nechali nás přiblížit se úplně na dotek a předváděli nám ty nejlépeznější kukuče a pózy, že to bylo až skoro laciné. Nemohli jsme se od nich odtrhnout, až nás nefotografující část musela nacpat do auta skoro násilím.

Po cestě zpět jsme opět zastavili u naleziště fosilií.

Během cesty do Mahajangy už pak jen potkáváme ojedinělé kontroly a vypálená či hořící místa.

Do Mahajangy jsme dojeli za nastávajícího šera, rychle jsme se ubytovali v Chez Madame Chabaud a rychle vyrazili do supermarketu.

neděle 3. září 2006 \

Dnes poletíme na ostrov Nosy Be.

V 8:15 odjíždíme taxi-broussem na letiště, které je vzdáleno asi osm kilometrů. Odbavili jsme se a čekali v hale. Marně jsme hledali nějaký detektor kovů u vstupu do odletové haly. Byl tam jen dřevěný rám, který ale rozhodně neměl detekční funkci, i když na první pohled vypadal podobně. Viděli jsme, že v odletové hale jsou pohodlná kožená křesla, gauč a stolek. Pak někoho napadlo zeptat se, zda můžeme dovnitř, protože nějaký personál, který by nás po jednom propouštěl a kontroloval nebyl v dohlednu. Ale samozřejmě, zněla odpověď. Takže žádná kontrola. Usadili jsme se v pohodlných křeslech, ale na některé se pochopitelně nedostalo a tak si sedli na obyčejná sedátka. Honza pozoroval ranvej, od které nás dělila jen prosklená dvířka. Pak se nám najednou naskytl naprosto absurdní pohled. Honza zkusmo vzal za kliku a vzápětí nám zmizel za dveřmi, které pochopitelně vůbec nebyly zamčené. Chvilí

se procházel po ranveji, aniž ho kdokoliv zadržel a pak se sám od sebe vrátil. Zírali jsme na tento výjev jako u vytržení.

Jakmile po hodině letu vystoupíme z letadla, okamžitě si konečně připadáme jako v tropickém ráji. Ovanul nás totiž závan rozpáleného vzduchu. Čekáme v maličkaté hale až k nám po mini pásu (měří na délku tak čtyři metry) dojedou naše zavazadla. A mezitím Julien shání taxík, respektive taxíky, protože do jednoho se pochopitelně nevejdeme. Je to trochu složité. Letiště je na jednom konci ostrova a hlavní město na druhé. Odbočka do Ambatozavavy, kam se potřebujeme dostat, je někde uprostřed. Jenže po této cestě nemohou jet taxíky. Potřebujeme taxi-brousse a ten se seženeme jen v hlavním městě. Takže se štosujeme po čtyřech do taxíků a trneme, aby nám cestou nevypadly naše batohy, které drží nacpané v kufru jen silou vůle. Protože čtyři se tam opravdu vtěsnají jen velmi těžko. Po chvíli, ale ne zas tak krátké, jízdy po asfaltové cestě jsme ve městě.

Vtěsnáváme se do auta a vyrážíme. Ulice města Hell Ville, kterýžto název prý údajně vznikl díky pirátům, kteří zde žili (a znamená tedy Pekelné město), nebo spíše podle francouzského admirála Hella, vypadají, že je ostrov výletním rájem turistů. Plno bělochů, obchody se suvenýry, ...

Město necháváme za zády a jedeme do přírody.

Cestou jsme jeli kolem plantáží kávovníku (forma arabica), stromů s plody jackfruit a také stromu ylang-ylang, známé to přísady do parfémů a vonných olejů. Pomocník řidiče nám trhá za jízdy několik listů. Rázem to v autě voní, jako v parfumerii, až se z toho někomu málem dělá špatně.

V Ambatozavavy vyměňujeme taxi-brousse za pirogy.

Nasedáme do loděk. Malgaši nám vrazí do ruky pádla a jede se.

Přijíždíme do Ampasipohy. Tady na pláži nedaleko vesnice, která se jmenuje dost podezřele Jungle Village, stavíme stany a jdeme si koupit kokosy anebo se koupat.

Později se o vesnici dozvídáme, že ji do dnešní

podoby přebudoval jakýsi Holanďan a udělal z ní výletní místo pro bohaté bělochy, kteří tu naleznou vhodné místo pro exotickou lenošivou dovolenou, svatební cestu a tak podobně. Později jsme také spatřili bílého chlapce hovořícího plyně malgašsky, kterak si hraje s místními dětmi. Nepochybně to byl syn majitele restaurace, hotelu a celé Jungle Village.

V noci jsme vyrazili na procházku do rezervace. Je tu o poznání větší vlhko než jsme zažili doposud. Viděli jsme spoustu nočních lemurů, chameleonky rodu Brookesia, kteří jsou mnohem menší než klasičtí chameleoni (maximální velikost je deset centimetrů), zemní a stromové žáby, makie, spoustu chameleonů, hmyzu, pavouků,

Z rostlin to byl třeba ananas a vanilka.

Cestou zpátky nám průvodce slibuje, že uvidíme strom a na něm bude hroznýš. A opravdu, došli jsme ke stromu přímo u cesty a na něm spočívala Sanzinia madagascariensis neboli hroznýš psohlavý.

pondělí 4. září 2006

Dnes je opět čas zavolat do Radiožurnálu. V těchto končinách telefonní budky nevedou, z mobilního telefonu se nám volat nechce, protože by to bylo moc drahé, a tak Richard nasedá na pirogu a jede do Hell Ville. S ním jedou i tři další zájemci o prohlídku města (Míša, Radek a Honza) a samozřejmě Julien. Hanka zůstává v táboře a my jdeme s průvodcem na výlet.

My co jsme zůstali v Lokobe jsme se vydali na výlet do sekundárního pralesa.

Opět vidíme spoustu zajímavých věcí a tentokrát jdeme pomalu a čekáme na všechny fotografie. Potkáváme spoustu chameleonů, narazili jsme na ravenalu a průvodce nám ukazuje, proč se jí říká palma putníků. Větvi odchlípně listy od sebe v jejich pažďi a okamžitě neuvěřitelně prudkým proudem jako z hydrantu

vystříkne nádherně průzračná voda. Prosíme ho, aby to zopakoval a on tak bez protestů ještě několikrát činí. Při každém takovém pokusu vyteče jistě několik litrů. V celé rostlině jich musí být několik desítek. Pak je tu pepřovník. Všechny druhy pepře, které známe pocházejí z jednoho stromu. Zelený se trhá brzo, červený se nechá uzrát na stromě, bílý se namáčí do octa a černý se suší na slunci (tedy něco jako kávová zrna). Stejně jako vanilka je rostlina polodivoká. Malgaši ji nepěstují, pouze využívají rostlin, které rostou normálně v lese a kultivují je tak (zastříhují), aby produkovaly kýžené plody.

S vanilkou je ostatně práce až dost při otrhávání lusků a speciálním postupu sušení, kdy se pochopitelně musí zabránit tomu, aby zplesnivěly, což není zrovna jednoduché. Pouze v případě ylang-ylangu a kávy se jedná o regulérní plantáže.

Ze zvířat vidíme nějakou užovku, *Lepilemura edwardsi* a *Eulemura macaco*.

Vracíme se do tábora, kam už mezitím dorazil i zbytek, večeříme, vyprávíme si navzájem svoje zážitky skupin „A, B1 a B2“ a pak děláme zase kroužek k projektům. Jak zjišťujeme, některé už hodně pokročily, ale některé musely být z nedostatku studijního materiálu modifikovány na něco jiného, jako je tomu v případě Hanky, Báry a Lvči, které se rozhodly pro nový společný projekt o léčivých rostlinách. Hanka Čtvrtníková je jakožto zdravotnice spokojena, že se zatím nikomu nic nestalo.

Poté ještě diskutujeme o vlivu turismu na Madagaskar a porovnáváme jednotlivá místa, která jsme zatím navštívili. Možná také přehodnocujeme názory na to, zda je dobré cpát do chráněných území peníze, když tam pak následně jezdí davy turistů a z domorodců se stávají cvičené opice.

úterý 5. září 2006

Nastoupili jsme opět do pirog a jak už bylo řečeno, za velmi nízkého stavu vody jsme se plavili zpět do

Ambatozavavy. Teď jsme mnohem častěji drhli o dno, občas jsme se vůbec nemohli pohnout z místa. Nakonec jsme dojeli, ale z lodí jsme museli vystoupit daleko od břehu a zbytek dojít bahnem a loď strkat před sebou a postupně, když už to opravdu dál nešlo, jsme vyndali batohy a přenesli je notný kus vodou.

Ještě štěstí, že ve vesnici byl hned u přístaviště pirog vodovodní kohoutek, kde jsme se mohli rychle omýt a pokračovat dál podél pobřeží směrem k našemu novému tábořišti mezi mangrovy.

Pak už nám z vesnice přinesli objednaný oběd, což byla ryba a kupa rýže.

Mezitím co jsme jedli, začala stoupat voda kolem nás. Tábořiště bylo totiž v mangrovech a tudíž docela blízko vody. Když jsme sem přišli, tak jsme se hned ptali Julienu, jestli je místo bezpečné a zda nebudeme zatopeni. Ne, to je v pohodě. Voda jde ale čím dál blíže a my postupně zvyšujeme povodňové pohotovostní stupně a někteří se stěhují blíže do středu kruhu a všichni pomalu přemýšlíme o úniku. Naštěstí se voda zastavuje na únosné hranici, tak metr dva, od našich stanů. Jenom z našeho tábořiště je teď ostrov, takže se na výlet musíme brodit asi pět metrů vodou, abychom se dostali na cestu. Snad už voda nestoupne a my nenajdeme po návratu jen neprůhlednou hladinu.

Výprava směřuje do primárního lesa. Podél cesty je na každém druhém stromu chameleon (nebo lépe řečeno, co pět metrů to chameleon). No, jo, zase je sem rozvěšili. Průvodce chytá kobyliku, bere klacík a na jeden konec staví chameleona a na druhém pohybuje s kobylikou, pak ji pokládá a naznačuje chameleonovi, že by ji měl pro potěchu publika sežrat. Ten chvíli dumá o nesmrtelnosti kobylek a pak přeci jen bleskově vymršťuje

jazyk a najednou je hmyz o spoustu centimetrů na jiném místě, tedy v chameleonově tlamě. Téměř nikdo to ani nestihnul vyfotit, jak to bylo rychlé, ono je ostatně velmi obtížné, podobný trik zaznamenat.

Pokračujeme dál a vcházíme konečně do primárního pralesa. Pátráme po nesmírně kryptickém nočním gekonovi ploskorepovi - latinsky Uroplatus. Nemůžeme ho najít. Nepopletla to ta paní nějak? Přeskakujeme po kamenech malebného potoka a sledujeme kmeny na břehu, zda se na nich neschovává ten důmyslný ještěr, který svým plochým tělem, zbarvením a strukturami na hřbetní části těla dokáže napodobit lišejníky a borku, takže neuvěřitelně dokonale dokáže splynout s kmenem.

Jak tak poskakujeme, najednou mě Hanka Hušková chytá. Pozor, tam je had! A jo, málem bych byla šlápla na hroznýše, který chrápe tak půl metru pode mnou.

Hroznýš rodu Acrantophis se dává na útěk před našim dupáním a focením. Honza jej neohroženě tahá za ocas, protože se mu nelíbí, že mu chce zdrhnout ze záběru. Pak už do bere celého na klacek a přidržuje ho rukou. Ti, co se bojí hadů raději vyklízejí pole.

Jdeme dál a nacházíme ještě další dva nádherné hroznýše. Na stromě nad jedním hroznýšem konečně objevujeme ploskorepa, tedy spíše je objevujeme v opačném pořadí. Je až neuvěřitelné, jak je ploskorep kryptický, člověk se na něj může dívat hodně zblízka, a přitom nic nevidí. A to se jedná o zvíře velké dvacet centimetrů a v některých případech i více.

Potok je opravdu nádherný, občas tvoří i vodopádky. Vypadá to tu opravdu přirozeně a neporušeně. Neradi místo opouštíme a vracíme se zpět. Opět fotografujeme „alej chameleonů“ nebo květ banánovníku na kterém se jako smaragd vyjímá felzumka.

středa 6. září 2006

Ráno jsme opět táhli o dům dál. V Hell Ville jsem se ubytovali v hotelu Le Clérac, kde jsme zjistili, že naproti nám je přes žalostně uzoulinkatou uličku mešita, která má navíc přimontováno několik nadevší pochybnost funkčních tlampačů, takže nás opět čeká ranní budiček: Allah Akbar, stejně jako v Mahajanze a na dalších místech.

V jedenáct hodin se z hotelu přesunujeme do

přístavu, kde Julien najímá dva speed-boaty a vyrážíme na ostrovy Nosy Tanihely a Nosy Komba na podmořský život a na lemury.

První ostrov-Tanihely- vypadá jako okopírovaný z Karibiku a snů o romantické dovolené. Bělostná pláž posetá úlomky korálů z okolních korálových útesů, spousta lastur, azurová voda. Luxusní lodě na dohled (např. katamarán), rychlé čluny, potápěči, sluníci se běloši, ale tak do počtu dvaceti lidí, takže se to dá snést.

Cestou na Kombu to trochu houpe, poskakujeme na vlnách a zalévá nás jemně voda. Druhá skupina je na tom ještě hůř, protože kormidelník je závodník a tak to bere vlna nevlina.

Na Kombě jdeme do Lemuřího parku. Největší děs je ale lemuří park. Mysleli jsme si, že to bude divočina, ale místo toho jdeme po upraveném chodníčku jen asi sto metrů. A žádný les, jak jsme byli zvyklí, ale malinká zoo, kde se ve výbězích krčíli nezdravě vyhlížející želva paprščitá (Geochelone radiata), želva sloní, hroznýš Acrantophis, kterého si průvodce po parku dává kolem krku jako v cirkuse, jeden chameleon a jeden vetchý lemuří poloslepý stařík, který se belhá u vchodu. Zlatým hřebem programu je pak „lemuří strom“, na kterém jsou pochopitelně naaranžováni lemuři. Průvodce nám ukáže, co a jak. Pak vždy zájemci vrazí do ruky kousek banánu, ten se postaví zády ke stromu, banán podrží nad jedním ramenem a pak už čeká, až mu na záda skočí Eulemur macaco, drapne banán a někomu se podaří tento „jedinečný okamžik“ zachytit. Slabší povahy berou nohy na ramena a peláší, co nejdál od této prapodivné atrakce. Ještě, že takhle to tu nevypadá všude.

Cesta zpátky je velmi dobrodružná a podobá se adrenalinovým sportům nebo honičce z akčních filmů. Obě lodě spolu závodí a vlny na moři jsou docela veliké. Poskakujeme na vlnách tak, že se občas ocitáme tak dvacet třicet centimetrů nad sedadly a pak na ně prudce dopadáme.

čtvrtek 7. září 2006

Po snídani a posledních nákupech vanilky a vonných olejů jsme si sbalili věci a vydali se pěšky do přístavu.

V přístavu si kupujeme bagety a nasedáme do speed boatů, které jsou jednak o hodně rychlejší a navíc i finančně výhodnější oproti trajektům. Cesta netrvá moc

dlouho a rozhodně je mnohem poklidnější než včera. Po hodině jízdy jsme na pevnině.

V taxi-brousse bylo úděsné vedro a jako vždy jsme byli tak sardinkoidní, že nám postupně začaly dřevěnět a odumírat všechny části těla. První část cesty byla ne zrovna moc zpevněná, další část už byla regulérní asfaltka. Kolem silnice bylo občas vidět na stromech velké kakaové boby.

Každou chvíli nás stavěla policejní hlídka (bylo jich něco kolem osmi, deseti). Policisté měli různé uniformy a stavěli nás na různě dlouhou dobu.

či cuvierana). A to dosud živá a zdravá. Vypadá to, že se myslelo, že je skutečně vyhynulá, ale někdy v devadesátých letech minulého století byli znovu nalezeny živé exempláře.

pátek 8. září 2006

Po rychlé snídani jsme si (pokud už jsme tak neucinili večer) rozdělili věci na potřebné a nepotřebné pro dvou a půldenní výlet.

Vydali jsme se tedy do druhého kempu Amérika. Nejdřív jsme došli ke

Ztracené řece (Rivière perdu). Bylo to vyschlé koryto poseté velikánskými kameny a v jednom místě zela olbřímí propast, pár desítek metrů široká. Někde v ní prý byly podzemní proudy. Tudíž něco jako madagaskarská Macocha. Spatřili jsme Eulemury druhu coronatus (lemury korunkaté). Samice je šedivá a samec rezavošedý. Na hlavě mají rezavý (samice) nebo hnědý (samec) pruh chlupů, který připomíná korunku.

V jednom místě zanecháváme věci. Jen s vodou, fotoaparáty a případně s nějakými potravinami jdeme na tsingovou vyhlídku na Lac Vert (Zelené jezero).

Když jsme na místě, tak ale jezero téměř ignorujeme. Po stromech a pak i po ostrých špičkách poskakují korunkatí lemuři a nechají se drbat v hebkých kožíšcích, tahat (jemně samozřejmě) za huňaté ocásky. Za chvíli je máme i na klíně. Někteří se sice bojí, ale jiní se nechají fotit, na režim SUPER MACRO a omatlavají objektiv svými vlhkými čeníšky.

V Ambilobe jsme si udělali přestávku na oběd a protažení dřevěných končetin a ztuhlých svalů. Na tržišti jsme nakoupili kešu oříšky, které nám byly nabízeny už cestou, například v místech, kde se silnice zužovala při nájezdu na most a podobně. Oříšky chutnají většině expedičnicků lépe než naše, které jsou při srovnání mnohem „mýdlovitější“.

V rezervaci Ankarana jsme byli kolem třetí hodiny. Na recepci u vjezdu do parku jsme si najali průvodce a dohodli program. Opět tu neuznávali studentské slevy. Ale Julien jakožto varietní kouzelník hbitě vyrobil z půlky z nás rodilé Malgaše, kteří mají cenu několikanásobně nižší.

Na nástěnce v kempu si všímáme seznamu fady, platných pro tuto oblast. Hlavně nás zaujalo toto. Ženy, které právě menstruuji, nesmí do jeskyní. Uvažujeme, zda je to kvůli tomu, aby pach krve nepřilákal krokodýly nebo proto, že jsou ženy v takovém případě považovány za nečisté a mohly by tak znesvětit místo.

Pak autem popojíždíme o necelé tři kilometry dál k tábořišti.

Chvilí odpočíváme a pak jdeme na výlet na „malé tsingy“.

Na tsingách se povaluje velká spousta schránek plžů. Průvodci a Richard tvrdí, že jsou fosilní, zbytek expedice se kloní k recentu. Podle mě by to měla být Tropidophora, podle vzhledu schránek a zachovaných víček rozhodně recentní, maximálně třeba vyhynulá v oblasti před pár lety. Na Internetu pak zjišťuji, že je to místní endemit T. cuvierana (nebo psáno také cuvieriana

Od lemurů jsme došli až na vyhlídku, k Velkým tsingám a k dalším lemurům.

Pak už jsme šli zpátky, vyzvedli si batohy a průvodce, který je hlídal, naobědvali se a šli dál směrem k tábořišti. Cesta pak už byla celkem monotónní, moc zvířat už jsme neviděli. Máme žízeň a tak se osvěžujeme plody strychnosu, které tu rostou všude kolem. Začínají nás dřít boty, pomalu naskakují puchýře a odřeniny, skupina se trhá na jednotlivce či menší skupinky.

Nakonec jsme v pořádku došli. Stavíme stany na vyhrazených místech a spěcháme asi půl kilometr dlouhou cestičkou tmícím se lesem ke studánce ve výklenku u paty jedné skály a kýblem nabíráme vodu. Ta vypadá tak čistě, že ji někteří ani nesterilují.

sobota 9. září 2006

Ráno jsme se vzbudili trochu zdecimovaní. Někomu bylo špatně po antimalarikách, někdo měl puchýře. Ale přesto jsme se vydali na výlet do jeskyní Andrafiabe a dvou dalších. Trochu nás překvapilo, že nekráčíme po vlhkých kamenech ba povětšinou ani po pevné skále vůbec. Naopak jsme se bořili, jako bychom kráčeli po dně řeky nebo jezera. V období dešťů tu prý opravdu řeka protéká, proto ta velká vrstva jemňoučkého písku a jílu.

V odlehlé části jeskyně jsme spatřili místa, kde v 16. století bydleli Malgaši, kde byla svatyně a také kde se připravovali pokrmy, respektive obětiny.

Pokračovali jsme jinou cestou než jsme sem přišli a ocitli se až na dně hlubokého kaňonu. Na druhé straně jsme opět vstoupili do jeskyně. Nejnádhernější byl obrovský dóm na jejím konci, který jakoby vypadal z Pána prstenu nebo jiné pohádky. Byl vysoký pár desítek metrů, připadali jsme si naprosto mikroskopičtí. Byl to určitě

jeden z nejsilnějších zážitků. Chvíli jsme seděli na dně a tiše se kochali tou nádherou a rozjímalí. Několika velkými otvory sem pronikalo světlo a barvilo stěny do nejrůznějších odstínů, v nichž se kromě hnědé, okrové, žluté, rudé a šedé našla třeba i fialová nebo zelená.

Pak už jsme ale museli jeskyni opustit a vydali se kamzičí stezkou k táboru. Šli jsme po tsingách, lezli po „normálních“ kamenech, šplhali, plazili se, přidržovali se stromů.

Pak jsme se konečně domotali do tábora. Nikomu se nechtělo nic dělat, byli jsme ještě ušlí ze včerejška. Julien když nás viděl, tak se ptal, jestli vůbec chceme podniknout odpolední výlet k řece. Chvilí to vypadalo, že nikam nepůjdeme, ale protože Honza chtěl jít, přidalo se brzo ještě pár lidí.

Ti, co šli „k řece“ měli jít nejprve na krátkou zastávku k jeskynním, kudy protékala podzemní řeka a u vchodu do jeskynního systému tvořila nádherné zelené jezírko. Jak ho většina viděla (Petr, Michal, Honza a Jitka) hned naskákali do vody. Pak někoho z nich napadlo, že se vydají na průzkum jeskyní, jenom na chvilku, abychom mohli jít hned dál. Za chvíli nám zmizeli z očí.

Po nějaké době, která rozhodně neodpovídala definici „za chvíli jsme zpátky“ se ozvalo šplouchání a za rohem se vynořil Honza. Tvářil se vesele jako objevitel. Vrátil se krátce pro foťák, aby mohl vyfotit jeskyně, které našli.

Po dalším čekání se pak objevili už všichni, spokojení a nadšení, tím, co viděli. Kluci ještě ze břehu zkoumají druhou část jezírka, zda tam také pokračuje nějaká chodba. Honza je ještě ve vodě a zkoumá část jezírka nalevo od vchodu do jeskynního systému. Na jednom výstupku obklopeném ze všech stran vodou se mu podařilo objevit štíra. Je záhadou, jak se tam mohl dostat.

Ptáme se průvodců, kolik kilometrů chodeb tady v Ankarané vlastně je a jestli někdo měl prostory dómů. Nejedná se náhodou o jedny z největších dómů na světě? Proč se o nich nikde téměř nepíše? S výzkumem jeskynních systémů se tu prý teprve začíná. Je možné, že za pár let se opravdu tabulky přepíšu a Ankarana se objeví na předních místech. Na webových stránkách Ankarany pak zjišťujeme, že délka jeskynního systému by měla být kolem stovky kilometrů.

neděle 10. září 2006

Vstali jsme hodně brzy, protože dnes nás čekala cesta zpět do prvního tábora a chtěli jsme se vyhnout horku na planině. Bára, Hanka, Iva a Olga šly dokonce s Julienem napřed.

My jsme se vydali v jejich stopách a hned po několika málo stovkách metrů jsme našli na cestě rozvaleného hroznýše rodu *Acrantophis*. Byl to opravdu parádní kousek přežraný tak, že vypadal jako nějaká avantgardní strakatá jitrnice. Dohadovali jsme se, který hrbolík na jeho těle je Bára, který Iva a tak dále. Hada už to okukování přestalo bavit a tak jako líná housenka nebo dětský vláček začal supět do trávy. To se zase

samozřejmě nelíbilo nám, protože jsme ho chtěli v klidu fotografovat. Kluci ho začali tahat za ocas zpátky na cestu. Ale *Acrantophis*, který je i za normálních okolností poměrně flegmatický, byl vzhledem ke své přežranosti tak pasivní, že mu to očividně vůbec nevadilo a usilovně se sunul dál. Nechali jsme ho jeho osudu a pokračovali dál. Nechali jsme ho svému osudu a pokračovali po rozpalující se stepi. Planinu jsme opustili právě včas, protože začínalo být docela nepřijemné vedro a koruny stromů ho přece jen zmírňovaly.

Juliena a spol. přišli do tábora až za notnou chvíli po nás, když už se stmívalo. Ztratili se hned na té planině na začátku. Julien prý znal zkratku, na jednom (a téměř jediném) rozcestí uhnuli a najednou byli nějak podezřele moc blízko masivu *tsing*. Tady sice už Julien přiznal svou chybu a omluvil se, ale už se nedalo nic dělat. Museli se vrátit a tak měli cestu mnohem delší než my.

pondělí 11. září 2006

Naším dnešním hlavním cílem bylo *Montagne d'Ambre*. Než jsme však dojeli na místo určení, museli jsme projet městečkem *Joffreville*. To bylo dost zvláštní. Najednou jako kdybychom se ocitli v jiném světě. Trochu tím, jak bylo rozloženo na kopci, ale i architekturou, připomínalo *San Francisco*, jak muselo vypadat v dřívějších dobách. Tím, jak to tu bylo oprýskané (honosné rozpadající se vily, hotel, zrušená střední škola, jejíž budova jen jen spadnout, rozbitá silnice a chodníky, ...) a místy celkem pusté, to zase vypadalo jako nějaké město duchů nebo alespoň zapadlé westernové městečko. Prostě typické bývalé koloniální město, nyní chátrající.

Ze „strašidelného města“ to byl už jen malý kousek ke kanceláři Národního parku *Montagne d'Ambre*. Koupili jsme vstupenky a zkontrolovali statistiku návštěvníků,

ktehou si tu vedou. V loňském roce tu žádní Češi nebyli, ale myslím, že my budeme v příštím grafu významnou a nepřehlédnutelnou položkou.

Od pokladny pokračujeme pěšky.

Cestou (byla dlouhá necelé tři kilometry) už můžeme obdivovat krásy horského deštného pralesa. Podle údajů v průvodci *Lonely Planet* by mělo být v parku kempů několik, ale s výjimkou toho našeho, nejsou v současné době v provozu. I náš tábor procházel rekonstrukcí, stavěli se tu podobné přístřešky, jaké jsme viděli v *Ankarafantsice*, jenom s tím rozdílem, že tady zatím nic nenasvědčovalo tomu, že by se do nich měla někdy zavádět elektřina. Průvodce, který nám byl tady přidělený se jmenoval *Philippe*. Byl už starší a byl hlavním místním průvodcem.

Po obědě jsme podle plánu, který nám *Philippe* předtím barvitou americkou angličtinou vylíčil, vyrazili na první vycházku. Oproti předchozím lokalitám tady bylo znatelnější vlhko a značná zima, dostalo se dokonce i na větrovky a silnější bundy, pod kterými bylo několik vrstev oblečení. Však jsme také byli o něco výš, náš tábor byl podle ne příliš přesné GPS asi v 1037 metrech nad mořem.

Tato lokalita byla pochopitelně mnohem bohatší, co se týče flory, ale zase jsme tu viděli menší počet zvířat i když možná zase více druhů - tedy alespoň co se týče žab a *Uroplátů*. Nejprve jsme došli k jednomu vodopádu, který je posvátný a pak jsme pokračovali k druhému, spadajícímu z veliké výšky pár desítek metrů, který byl fady, protože se tam kdysi utopili dva koupající se turisté. Proto byl vyhlášen za tabu, aby se tam již nikomu nemohlo nic stát. Z rostlin jsme viděli například *eukalypty*, *chininovníky*, *Canarium madagascariensis* (z čeledi *Burseraceae*), *palisandr*, hodně lián, epifytů a dalších rostlin. Spoustu jich prý domorodci využívají při léčení nejrůznějších neduhů. Viděli jsme také žáby (např. *Boophis lineatus*), pavouky, plíže a jinou zvířenu.

Docela nás překvapilo, když jsme spatřili velký počet *durmanů* a dalších evropských rostlin, dokonce i *borovice*. Samozřejmě, že to tu kdysi vysázeli *Francouzi* u svých luxusních vil a ono se to rozšířilo po okolí. Například těmi *durmany* je to tu zaneřádně docela dost.

Když chceme rozdělat oheň a vyšleme do lesa Julienu, aby nám přinesl dřevo, protože je jediný dostatečně znalý toho, které by mohlo být jedovaté, přináší nám otep, kde je docela dost durmanu. No tentokrát si nejsme zas až tak úplně jisti jestli vybral správně, ale když tu nic moc jiného není, tak vaříme na tomhle.

Když jdeme spát začíná se zvedat prudký vítr, který pak věje celou noc, div nám neodnese stany. Pár se mu jich ale přece jen podařilo lehce zdevastovat, takže jejich obyvatelé spali napůl udušeni se stěnou stanu na obličejí.

úterý 12. září 2006

Dnes nás čekal výstup na Point de Vue Grand Moulin, který podle naší GPS ležel ve výšce 1331 m n.m.

Opět jsme se kus cesty motali po stejných stezkách jako včera. Prošli jsme kolem několika francouzsko-anglických informačních tabulí. Jedna například vysvětluje geologickou a faunistickou historii oblasti. Opět jsme spatřili množství rostlin - stromů, mechů, lišejníků, kapradin, stromových kapradin, epifytů (jmenovitě rod *Asplenium*, *Calanchoe*, orchideje bohužel momentálně nekvetoucí, parazitické *Ficusy*, stromy rodu *Canaria*, pandány, dracény, ...) a zvířat (chameleona *Calumma brevicornis*, žáby *Platypelis miloti*, *Mantydactylus*, plže - živé i velké množství ulit a chameleony). Také jsme viděli jednu maličkatou pijavici, která ale neměla didaktické sklony a vehementně odmítala se do nás zakousnout.

Na vyhlídce Grand Moulin parádně foukal vítr, ale zato bylo vidět do široka daleka. Viděli jsme dokonce Diégo-Suaréz.

Hlavně jsme ale zjistili, jak malá je plocha parku v

porovnání s okolními odlesněnými územími a že jsme v podstatě uprostřed zeleného ostrůvku, který končí naráz, bez jakéhokoliv přechodu. Cestou zpátky na úzké pralesní stezičce, která místy vedla na hraně prudkého srázu) spadl na lvčů strom, ale naštěstí ji „jen“ pohmoždil paži a vylekal. Kolem byla spousta stromových kapradin. Podle průvodců rostou neuvěřitelně pomalu, kolem jednoho metru během sta let.

Pak jsme pokračovali k vyhlídkovému místu nad jezerem Mahasarika, s naprosto zelenou vodou. Před 14 miliony let, tedy v třetihorách, tu soptila sopka a jezero vlastně leží v kráteru, který tu po ní zbyl. Z toho plyne, že i pohoří Montagne d'Ambre vzniklo vulkanickou činností.

Dnešní den nás čekala ještě noční vycházka. Vyrázili jsme kolem sedmé hodiny a zamířili k posvátnému vodopádu a sešli k potůčku, který byl napojen na jezírko, do kterého vodopád padal. Tam jsme našli množství žab, z nichž některé se nás ani nehodlaly pustit a museli jsme je násilím ze sebe sundávat. Bylo štěstí, že jeden z průvodců byl odborníkem na obojživelníky a tak z potoka a jeho okolí tahal jednu žabku za druhou, jak kouzelník králíky z klobouku a sypal na nás latinské názvy.

Pak jsme pokračovali na druhou stranu do lesa, směrem ke druhému vodopádu. Cestou jsme spatřili obvyklou nadílku chameleonů a několik ploskorepů.

V noci foukal snad ještě větší vítr než včera. Mezi stromy to znělo, jak když se valí obrovská vlna za vlnou, které nabíraly na planině, kde jsme nocovali, největší sílu a uplatnily ji na našich stanech, jejichž tyčky a plachty pod náporu jen úpěly. Poryvy byly dokonce tak silné, že dokázaly postrkovat esusy a jiné těžké věci, které jsme měli odložené na stole pod stříškou.

středa 13. září 2006

Dnes jsme se opět rozdělili na několik skupin. Část si předešlý den vymohla výstup na nejvyšší vrchol Montagne d'Ambre, zbytek zůstal v táboře (a pracoval většinou na projektech, lenořil nebo se procházel po okolí) a Honza s Hankou šli do Joffreville.

Výlet měl být dlouhý 32 kilometrů, většinou se nechtělo jít a to že se půjde, znamenalo zablokování průvodců pro tyto účely, a tím nulový program pro ty, co zůstanou. Proto bylo zajímavé, jak se během předešlého dne expedičníci přelévají z tábora „pro“ do „proti“ a naopak. Toto pokračovalo ještě během snídane a vlastně i během prvních kilometrů výletu, kdy ještě někdo vzdal. Přece jen jsme měli ještě v paměti dlouhou cestu v Ankarane.

Cesta vedla nejprve k našemu oblíbenému vodopádu, pak nahoru na první vyhlídku, odkud bylo vidět na Diégo-Suaréz. Philippe nám v krátkosti vylíčil historii tohoto města. Pak jsme pokračovali dál. Nad hlavou nám předefilovala skupinka lemuru.

Cestička pralesem byla uzoučká, prosekaná ve vegetaci mačetou, ale pečlivě udržovaná a prošlapaná. Přesto jsme často museli přelézat padlý strom. Výprava se v podstatě rozdělila na pánskou - fotografující část a na dámskou nefotografující. Dámská, čítající jen dvě členky se pak přidružila k Julienovi a mladšímu průvodci Arnaudovi, kteří zrychlili tempo, kdežto fotografové kráčeli pomaleji s rozvázným Philippem. Později Julien s Arnaudem přímo letěli, jakoby se snažili nás setřást, nakonec jsem s nimi udržela krok pouze já. Zastavili se až u posvátného jezera, kde si dřepli na zem a bavili se tím, jak se z lesa noří zchvácení expedičníci. Nejvíce je samozřejmě pobavil nejudýchanější Philippe.

Jakmile jsme byli všichni, pokračovali jsme dál, abychom byli včas zpátky tady dole a stihli se vrátit do tábora za světla. Nahoru už to bylo jen kousek, ale zato do kopce. Zabralo nám to něco kolem půlhodinky.

Na vrcholu to trochu foukalo, ale opět byl nádherný výlet na všechny strany. Zhotovili jsme dobovatelský snímek s českou vlajkou, pokochali se krajinou, změřili nadmořskou výšku (podle naší GPS to bylo 1485 metrů, což kupodivu zhruba odpovídá, na rozdíl od údajů o

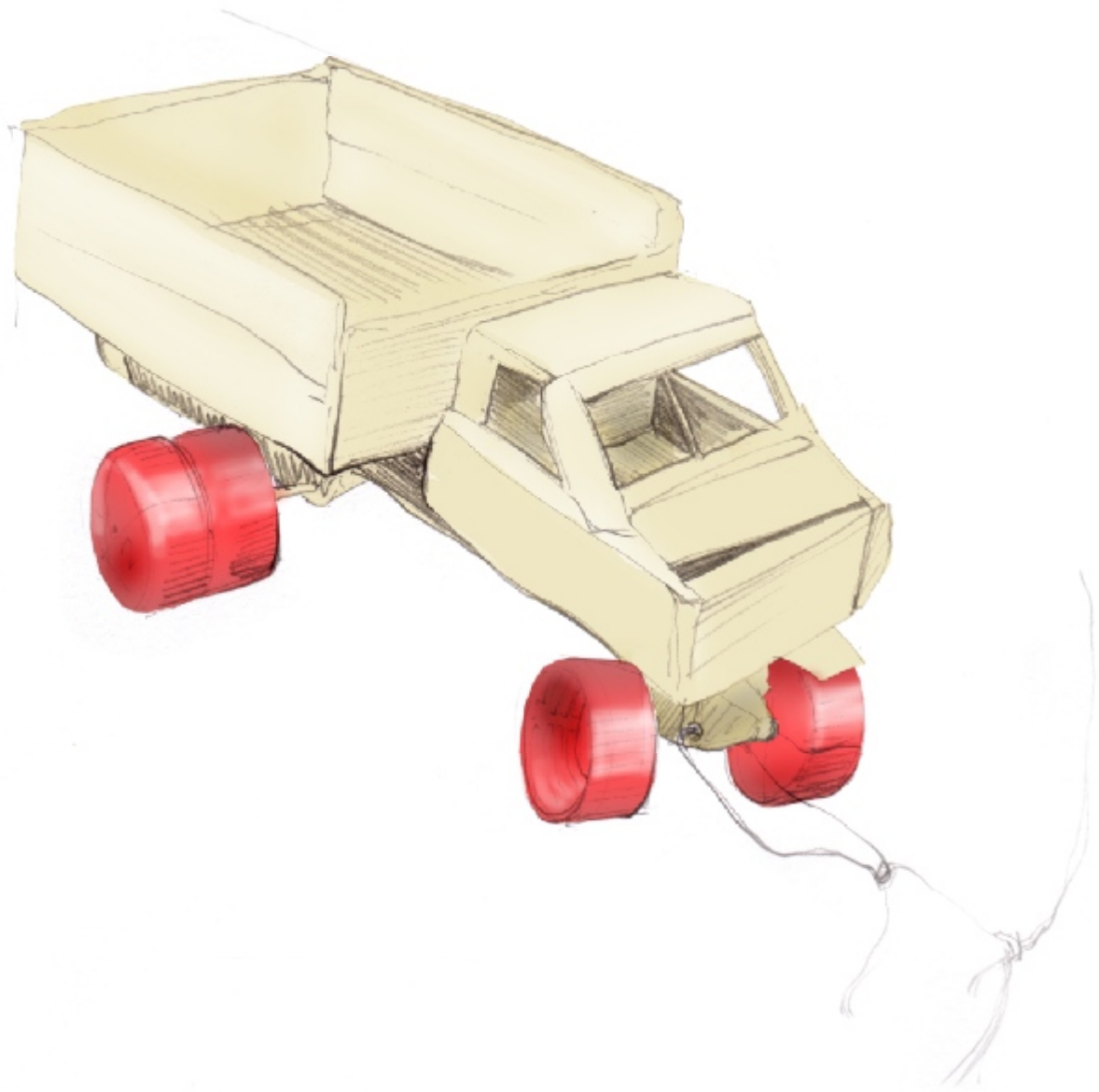
poloze tábora, kde to podle tohoto přístroje mělo být při prvním měření pouze 90 metrů a až později 1037), opět se přesvědčili o tom, že park je zelená kapka ve zdevastovaném moři a vydali se zpět.

Arnaud, který nám byl mimochodem představen jakožto člověk, který se narodil v pralese, byl značně rozváděný a ptal se, zda nejde moc rychle. Odvětila jsme mu, že vůbec ne, a že by mohl přidat. Nejdříve se na mě nevěřícně podíval, ale když jsem mu to zopakovala, začal náš let pralesem. Arnaud se předváděl jako divý a tak skákal přes padlé kmeny, zpíval si a žongloval při tom dřevěnou tyčí. Zbytek hnal samozřejmě za ním a ve snaze se mu vyrovnat, přeskakoval stromy rovněž. Následkem tohoto tempa pak jednomu členovi ruply ve skoku kalhoty a ostatní sotva dechu popadaje nadávali na Arnauda. Bohužel brzy přišli na to, kdo ho neustále popoháněl k rychlejšímu tempu, následkem čehož jsme se k němu v dalších dnech nesměla přiblížit, abych ho zas k něčemu nenevlela.

Do tábora jsme doběhli ještě za světla. Michal Veselý výlet zhodnotil prohlášením, že od této chvíle jezdí na zájezdy jedině s důchodci a Philippe chudákovi Arnaudovi vynadal, že nás chtěl strhat.

V táboře jsme se podělili o zážitky s ostatními. Když se již zešeřilo, vrátili se Honza s Hankou. Seznámili se prý s majitelkou joffrevilleského hotelu, která prý vypadala jako upír. No možná to přece jenom bylo město duchů. Dali jsme si naši tradiční večeři sestávající ze špaget kečupu s sýra. Někomu se podařilo nalézt v trávě Brookessii minimu a přesto, že je tma, kluci s dobrými foťáky ji fotí jako diví. Protože se zvedá obvyklý večerní vítr a protože je chameleonek mrňavý a tudíž lehoučký, několikrát se stane, že je z dlaně či z prstu odvanut v dál a musí být znovu hledán. Je s podivem, že těch několik letů vůbec dokázal přežít.

čtvrtek 14. září 2006

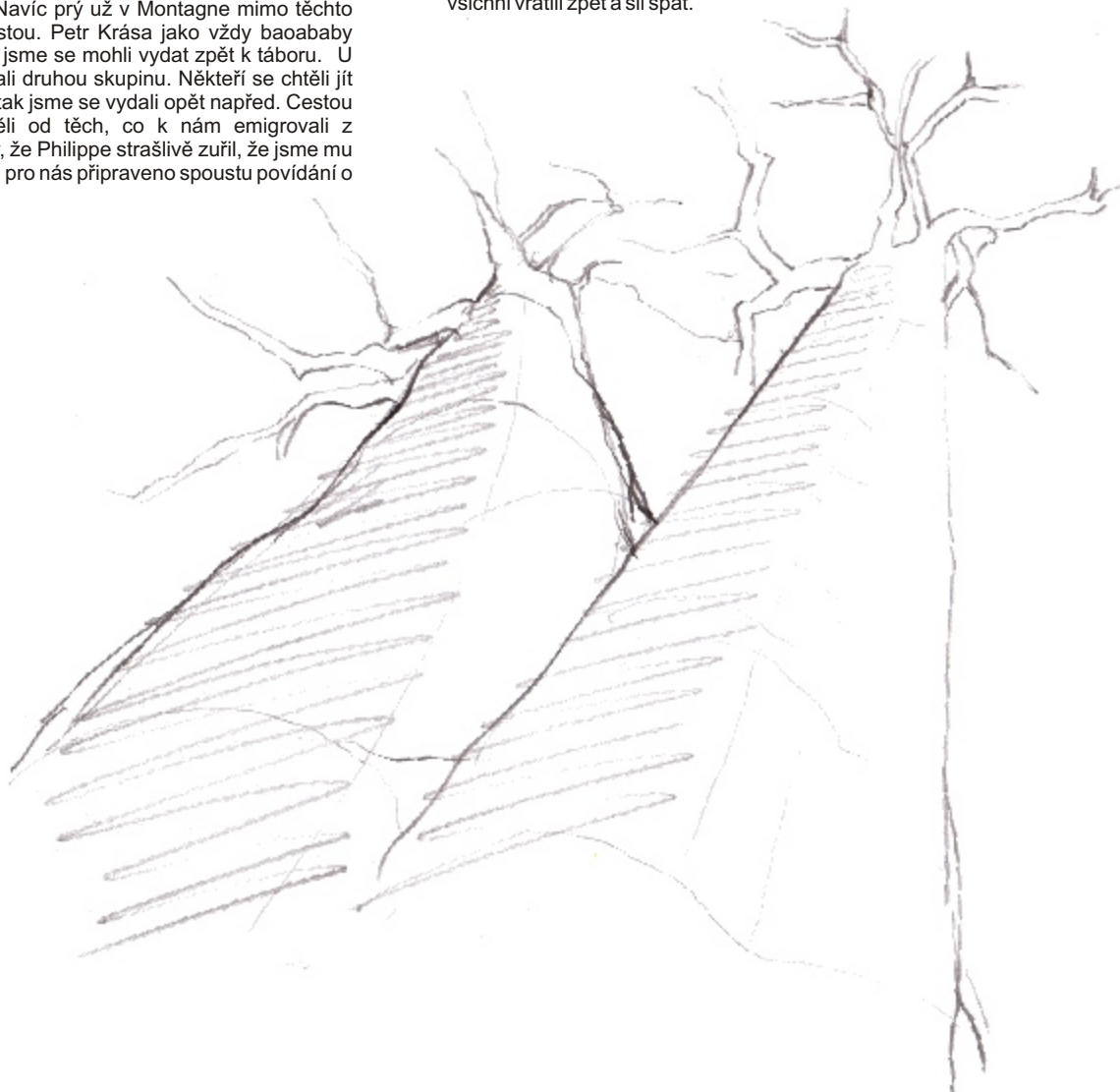
Ráno začalo, jako vždy tady v Montagne, tím, že nám průvodci přinesli z vesnice nákup: bagety, pití, sýr, banány, sardinky a tak podobně. Pak jsme vyrazili do přírody, ani jsme si pořádně neuvědomili, že je to vlastně asi naposled. Směrem ke druhému vodopádu a pak dál. Arnaud se dneska snaží jít pomalu, aby zase nedostal vynadáno, že si neváží svého staršího kolegy a schválně mu utíká. Jenže později na něj už tlačí asi pět lidí, kterým se nelíbí, že „fotografové“ zase zdržují a někde se zasekli s Philippem. Když už na ně čekáme asi čtvrt hodiny, přikázali jsme Arnaudovu, že chceme jít napřed, že nás jistě zbytek někde dostihne.

Po odpočinku u potoka jsme zamířili dále do lesa, kde pár stovek, či spíše desítek metrů od potoka, rostly tři exempláře baobabu rodu *Adansonia perrieri*. Podle průvodce to byla výjimka, protože na baobaby v pralese běžně nenatrefíte, protože spíše preferují sušší a světlejší lokality. Navíc prý už v Montagne mimo těchto žádné další nerostou. Petr Krása jako vždy baobaby přeměřil a pak už jsme se mohli vydat zpět k táboru. U potoka jsme potkali druhou skupinu. Někteří se chtěli jít ještě vykoupat, a tak jsme se vydali opět napřed. Cestou jsme se dozvěděli od těch, co k nám emigrovali z pomalejší skupiny, že Philippe strašlivě zuřil, že jsme mu utekli, protože měl pro nás připraveno spoustu povídaní o

přírodě a jeden zajímavý příběh. Prý jsme také přišli o několik Uroplatů, ale naštěstí si Michal Šíma pamatoval, kde byli a tak nám je ukázal, protože samozřejmě stále setrvávali na stejném místě. Opět bylo zajímavé, že i přesto, že jeden měl hodně přes dvacet centimetrů, nevšimli jsme si jich pomalu ani z půl metru.

Odpoledne jsme strávili všelijak, například Radek se vydal s Olgou a Julienem do Joffreville, aby udělal poslední rozhovor o životním prostředí pro svůj projekt. Vrátili se až pozdě večer se třemi lahvičkami rumu (jedna za cenu 15 korun). Přišli akorát včas, aby mohli přispět závěrečnými příspěvky do našeho finálního sezení o projektech a stručného hodnocení průběhu celé expedice. Pak následovala krátká likvidace několika málo lahví Three Horses a rumíků.

Pak šla většina spát a jen asi šest lidí se rozhodlo podniknout lov na ksukola ocasatého. Výprava však jak se dalo očekávat nebyla ani trochu úspěšná (pokud ovšem nepočítáme jednoho Uroplata) a tak se velmi brzy všichni vrátili zpět a šli spát.

pátek 15. září 2006

Zavazadla jsme nechali v táboře a vydali jsme se napřed směrem k Joffreville. Philippe toho ještě naposled využil k přednášce a ukázkám zvířeny. Kromě jednoho velkého motýla a dvou žlutých plžů bez ulity, jsme ještě viděli neobvyklého plže s ostře rožovooranžovou nohou. A to bylo asi tak vše. Minuli jsme kancelář ANGAPu, kousek za ní se rozloučili s Philippem, který mi ještě na rozloučenou ukázal skriptička nějakého amerického malakologa, s kterým kdysi spolupracoval, a pokračovali směrem k Joffreville. Pak už nás dojel malý nákladáček s našimi zavazadly na střeše. My jsme se stěsnali do nevelkého prostoru vevnitř. Tři z nás seděli napůl venku a tři Malgaši viseli nejprve zvenku, později jeden vystoupil a další si sedl jednomu z expedičnicků pomalu na klín.

Abychom si nemysleli, že jeden z posledních dnů cestování proběhne hladce, u jedné vesnice jsme píchli. Když jsme si kolo pečlivě prohlédli, divili jsme se, že už se tak nestalo dávno, protože bylo dost prodřeně. To bylo ovšem nic proti rezervě, se kterou se řidič vzápětí vytasil. Na ní bylo snad víc prodřených míst než těch nepoškozených. Se zájmem jsme sledovali výměnu a sázeli se, po kolika metrech píchne znovu. Kupodivu jsme všichni prohádali, protože se nám podařilo dojet až do Diéga.

Pak nastalo nakupování suvenýrů ve velkém. V centru Antananariva jsme měli být v podstatě až v zavírací den neděli, a tak bylo jasné, že co nenakoupíme tady, nenakoupíme už nikdy (nebo alespoň během této expedice). Takže jsme oblehli Maki Shopy, Baobab Company a podobně, kde jsme si (nebo našim blízkým) zakoupili trička, náramky, typické malgašské hry - fanoronu (něco na způsob šachů a dámy) a solitér (hra pro jednoho hráče, která je zároveň velmi dekorativní, protože se hraje s koulemi broušenými z různých kamenů) jiné věci na památku. Na výběr byly ještě sisalové kabelky, dřevěné sošky, rum, koření a tak dále,

ale většina toho se dala sehnat za třetinovou až čtvrtinovou cenu na tržišti. Kdo chtěl utratit více, zamířil do obchodu s drahými kameny.

sobota 16. září 2006

Před desátou jsme se shromáždili před hotelem a taxi-brousse nás dovezl na malinkaté antsirananské letiště. V hale byla spousta lidí, čekání jsme si krátili například pojídáním smažených krevet v letištním bufetu, ale spíš jen tak tlacháním. Letadlo (Boeing) přiletělo trochu později. Během dvouhodinového letu nás po půlhodině čekalo ještě mezipřistání v Sambavy, kde se letadlo naplnilo téměř do posledního místečka. Okénky jsme mohli vidět, že venku hustě prší a fouká silný vítr. Seshora byl nádherný nebo smutný pohled. Podle toho jestli pod námi bylo zrovna mořské pobřeží lemované kokosovými palmami, rýžová políčka nebo vypálená či vypalovaná krajina.

Jitka s Michalem se s námi po přiletu v Antananarivu moc dlouho nezdrželi, rozhodli se pro „fakultativní výlet“ do nedaleké rezervace Périnet (Andasiabe), neboli Andasibe. S Juliem a Olgou proto odjeli do centra, aby vyhledali vhodný taxi brousse. Zbytek se buď rozprchl fotografovat okolí nebo alespoň shánět ještě nějaké suvenýry (i když v této čtvrti k tomu nebylo moc příležitostí), někdo se věnoval spánku, jiný posedávání na terase nebo třídění potřebných a nepotřebných věcí, či praní a čištění věcí od nánosů prachu.

Večer jsme se sešli v hotelové restauraci, chtěli jsme se ještě pořádně najíst před odjezdem, takže jsme samozřejmě vyjedli jejich zásoby, obzvláště zebru. Žádná párty na rozloučenou se nekonala, byli jsme všichni ospalí a tak jsme jen pomalu se propadající do dřímoty posedávali kolem stolu a točili dokola naše oblíbená témata. Jako vždy vedlo jídlo, obzvláště to, co si dáme

doma (někdo si mimochodem u rodičů objednal dovoz svíčkové přímo na letiště). Najednou do místnosti vrazil Malgaš a s bezelstným úsměvem na rtech česky pozdravil: „Dobrý večer!“ Všichni jsme ztuhli a přemýšleli, jestli už je to sen, ale protože zaraženě vypadali všichni, musela to být skutečnost (nebo hromadná vidina). Jak se vzápětí ukázalo, muž byl manželem paní Růženy, která nás před měsícem přivítala na letišti a za námi přijel, aby nám předal tašku s balíčky pro rodiče své manželky. Chvilí jsme si nesměle povídali (nějak jsme po měsíci nemohli přijít na žádné inteligentní téma netýkající se našich základních životních potřeb) a pak se s námi pan Beandapa rozloučil, s tím, že má zítra před sebou ne zrovna krátkou cestu zpět.

My jsme brzy následovali jeho příkladu a ulehli k posledním madagaskarským snům.

neděle 17. září 2006

Rychle jsme odbyli snídani, přestěhovali věci do jedné místnosti a linkovým taxi-brousem zamířili do centra. Tady jsme se rozdělili do několika skupinek, které ale vesměs obešly stejná místa. Nejprve obě tržiště u náměstí, která ale byla ještě zavřená, pak jsme vystoupali na pahorky v blízkosti náměstí, ze kterých byl nádherný výlet na centrum i široké daleké okolí. Pak jsme ještě jednou zamířili přes náměstí do otevřeného supermarketu k nákupu dáreků vín, čajů a čokolád. Nato jsme se podívali na prodejní výstavu drahých kamenů, která se konala před budovou tanského vlakového nádraží, které stojí na jednom konci hlavního náměstí.

Pokoušeli jsme se sehnat nějakou typickou malgašskou hudbu, ale v pouličních prodejnách měli pouze zahraniční CD. V Maki Shopech měli buď zavřeno, neměli hudební nosiče nebo měli jen moderní hudbu, bez použití tradičních nástrojů.

Ti, co ještě nebyli unavení vyšplhali k vyhořelému královskému sídlu (Rova), nebo šli zpátky kus pěšky, podél rýžovišť.

Individuálně jsme se pak taxi-broussy dopravili do hotelu. Julien nám ráno na papírky, nebo ruce, napsal

(schopnějším pouze nadiktoval), co máme říci.

V půl sedmé dorazil i Michal s Jitkou, nadšení výletem, který nám ihned v krátkosti převyprávěli.

Po večeri jsme naložili batohy na taxi-brousse.

Auto nás během chvilky dovezlo na letiště, kde jsme po problémech se zavřenou směnárnou, úvahách o pouliční směně u několika podezřelých chlápků a znovuotevření oficiální směnárny, směnili neutracené Ariary zpět na Eura. Pak již nastalo smutné loučení. Někteřím dokonce vhrkly slzy do očí. Julien byl skvělý člověk, miláček expedice, jehož průpovídky nám budou ještě dlouho znít v uších a vycházet z úst nebo se objevovat v expedičnické korespondenci jako vzpomínka na nádherný měsíc. Posledních pár kroků po madagaskarské půdě, rozhlédnutí kolem a už sedíme v letadle, které nás vzápětí odnáší pryč. Doufejme, že ne navždy.

